

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

התובעת

פלוגית

ע"י ב"כ עו"ד יצחק פריד ו/או עו"ד א.פ. בנימין

- נגד -

הנתבעים

1. אלמונית

2. אלמוני

ע"י ב"כ עו"ד פרי איקו ו/או פרי- אלתר יעל

פסק דין

לפני תביעה למתן פסק דין הצהרתי, שהגישה התובעת כנגד הנתבעים - בתה וחתנה, בעניין זכויות במכסת ביצי מאכל, הרשומות במועצת הלול ע"ש הנתבעת.

לטענת התובעת, חרף הרישום, היא בעלת הזכויות במכסה, לאחר שאלה נרכשו מהנתבעת ע"י בעלה המנוח, אביה של הנתבעת, לפני כשני עשורים.

העובדות הצריכות לעניין:

1. הנתבעים הם בעל ואישה. התובעת היא אימה של הנתבעת 1 (להלן: "הנתבעת").
2. התובעת הינה אלמנתו של י" ז"ל (להלן: "המנוח"), אביה של הנתבעת. התובעת והמנוח היו בעלי הזכויות בנחלה מס' *** במושב *** , וכיום, לאחר פטירתו, היא בעלת הזכויות בנחלה.
3. במהלך השנים 1998-1999, החל הליך של הרחבת המושב, בדרך של הכפלת נחלות המייסדים. במסגרת הליך זה, הוקצו נחלות ומכסות לייצור ביצי מאכל לבני משפחה של חברי האגודה (בד"כ בניס), תוך קביעת קריטריונים לזכאים.
4. הזכות להמליץ על זהות הבן לו תינתנה הזכויות בנחלה, הוענקה לחברי האגודה, ביניהם התובעת והמנוח, ואלה המליצו להקצות את הנחלה לבתם הבכורה – הנתבעת.
5. בשנת 1998 הוקצו לנתבעים הזכויות בנחלה מס' *** במושב, לאחר שעמדו בקריטריונים שנקבעו¹.
6. עם הקצאת הנחלה הוענקו אף מכסות ביצי מאכל². אין חולק כי המכסה שבמחלוקת מס' ***** (להלן: "המכסה"), הוקצתה לנתבעת, נרשמה על שמה במועצה לענף הלול, ועד היום רשומה ככזו.

¹ לא הובאו ראיות אשר לרישום הזכויות בנחלה בסוכנות וברמ"י ע"ש מי מהנתבעים אולם סוגיה זו הגם שהועלתה ע"י הצדדים בישיבת ההוכחות (עמ' 71 ש' 1 ואילך. עמ' 77 ש' 30 ואילך), אינה רלבנטית לסוגיה שבמחלוקת.

² בהקשר זה יוטעם כי הסדרת תחום מכסות הביצים ע"י המדינה נעשה על-מנת שלא ייווצר מצב בו היצע ביצי המאכל עולה על הביקוש להן. לצורך זה, המדינה היא שקובעת מה יהיה היקף ייצור הביצים, היא שמסדירה את העקרונות לפיהם תחולק המכסה הארצית, את התנאים בהם המכסה תישלל ממנו זכיה בה וכיוב'. בהתייחס לאופי הזכויות במכסה, יצויין כי הגם שמדובר בזכות כלכלית בעלת שווי כספי לא מבוטל, בהתאם לפסיקה "לא ניתן לכנות מכסת

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

7. כל עוד המכסה רשומה ע"ש הנתבעת, שולמה בגינה סובסידיה מהמדינה³, בגובה עשרות אלפי שקלים בשנה⁴.
8. בשנת 1999 העביר המנוח סך של 100,000 ₪ לנתבעת במסגרת הסכם בע"פ שנכרת ביניהם (להלן: "**הסכם 99**"). בין הצדדים נטושה מחלוקת אשר למהות ההסכם - האם הסכום שניתן היווה תמורה עבור מלוא הזכויות במכסה כחלק מהסכם מכר (כטענת התובעת), או שהיווה דמי שימוש במכסה למשך תקופה קצובה שהסתיימה (כטענת הנתבעת).
9. במהלך השנים היו מחלוקות בין הנתבעת להוריה בעניין מכסת הביצים, ובשנת 2010 הוסכם על העברת סך של 1500 ₪ מדי חודש לנתבעת.
10. לטענת התובעת, סיכום זה נעשה מכוח הסכם בכתב, עליו חתומים המנוח, הנתבעת ובת נוספת של התובעת, הסכם שהיווה השלמה להסכם המכר בע"פ. הנתבעת, מצידה, הכחישה את חתימתה על ההסכם, שלטענתה זויף, וטענה כי הסכום שולם לה מכוח הסכמה להעביר מחצית מההכנסות נטו שהתקבלו מהמכסה, כאשר הבעלות על הזכויות במכסה הייתה ונותרה שלה ושל בעלה.
11. בפועל, המכסה ומכסה נוספת של המנוח, הושכרו בדרך של גידול משותף⁵, כאשר דמי השכירות הועברו לידי המנוח והתובעת, ומחשבונה של התובעת הועבר מדי חודש סך של 1500 ₪ לנתבעים.
12. ביום 25.01.17 הלך המנוח לבית עולמו מדום לב. בסמוך לאחר מותו ביקשה האם מילדיה שיחתמו על תצהירי הסתלקות לטובתה. מתוך ששת הילדים שהותיר אחריו המנוח, ארבעה חתמו על תצהירי הסתלקות ואילו הנתבעת ואחות נוספת, ש', סרבו לחתום⁶, כאשר הנתבעת מצידה התנתה את חתימתה בהשבת המכסה לידיה.

ביצים כזכות קניינית כאשר היקף המכסה יכול שישתנה מידי שנה על-ידי החלטה של גורם שלישי... (ר' הדברים שנפסקו בעניין זה בת"א (מחוזי תל אביב-יפו) 1528/00 בני שמואל ואח' נ' המועצה לענף הלול, תשסג(1) 97 (2003)).

³ הזכאות לסובסידיה ניתנת על המכסה הבסיסית בלבד, עד ל-500,000 ביצים. ר' סעיפים (ג2), (ד2) לחוק הגליל, התשמ"ח-1988.

הסובסידיה נועדה להשלים את המחיר למגדל ולכסות את פער המחירים שנוצר בין המחיר המירבי שנקבע למחיר העלות. ההיגיון העומד בבסיס מתן הסובסידיה בענף ייצור ביצי מאכל, פורט בבג"ץ 764/87 **התאחדות האיכרים בישראל נ' שר החקלאות**, מג(1) 309 (1989). בין היתר נפסק כי משטר התכנון, שמקורו בחוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק), תשכ"ד-1963, מושתת על שלושת היסודות הבאים: הראשון - קביעת מכסות לייצור ביצי מאכל לכל מגדל ומגדל; השני - קביעת מחיר מירבי לצרכן והאיסור לשווק ביצי מאכל במחיר העולה על המחיר המירבי; השלישי - מתן סובסידיה למגדל כאשר המחיר המירבי לצרכן נופל מהמחיר האמיתי, הוא מחיר העלות, של ייצור ביצי המאכל.

⁴ בסעיף 4 לחו"ד המומחה מר נ.ג. פורט גובה הסובסידיה: בשנת 1999 כ-4.5 אג' לביצה. בשנת 2010 כ-6 אג' לביצה ובשנת 2017 כ-6.3 אג' לביצה. בסעיף 8 לחוה"ד חישב המומחה את גובה הסובסידיה בהתייחס למכסה שבמחלוקת: בשנת 1999 - 16,650 ₪, בשנת 2010 - 30,000 ₪ ובשנת 2017 - 31,500 ₪.

⁵ מועצת הלול אינה מאפשרת השכרת מכסות גידול הביצים, בפועל השכרת המכסה נקראת גידול משותף בין בעל המכסה ושותף חיצוני, לרוב מקרב משווקי הביצים (ר' סעיף 5.3 לחו"ד המומחה מר נ.ג.).

⁶ לטענת ש' היא התבקשה לחתום על מסמך שיאפשר גישה לחשבון הבנק עבור האם, בקשה שהתבררה כתצהיר הסתלקות העיזבון, כאשר בשלב זה נודע לה על מינוי הבן הממשיך בנחלת הוריה (ר' עדות ש' עמ' 64 ש' 16 ואילך).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

13. לאחר פטירת המנוח, פנתה הנתבעת ביום 22.03.17 למועצת הלול וביקשה להפסיק את הגידול המשותף בתום התקופה (31.12.17), והודיעה כי כל פעולה במכסה תהיה תקפה רק בחתימתה או בנוכחותה במועצת הלול (נספח 3 לתגובת הנתבעת לבקשה לצו מניעה).

14. עם הצורך בחידוש להקה, ובחתימה על מסמכים רלבנטיים במועצת הלול לשם המשך הגידול המשותף, נוכח רצונה של הנתבעת לפעול להשכרת המכסה בעצמה, פנתה התובעת לבית המשפט, ביום 22.11.17 בבקשה לצו מניעה האוסר על הנתבעים לבצע דיספוזיציה במכסה. בהסכמות שקיבלו תוקף של החלטה, הוסכם כי צו המניעה שניתן ביום 22.11.17 ואשר אסר על דיספוזיציה במכסה, יוותר על כנו, על מנת לאפשר לגדל את המכסה בגידול משותף, כפי שנעשה בעבר, כאשר הנתבעת תמשיך לקבל את התשלום החודשי ששולם עד לאותו המועד (פרוט' מיום 10.01.18).

15. במסגרת כתב התביעה שהוגש ביום 31.12.17, עתרה התובעת לצו הצהרתי לפיו היא ובעלה המנוח רכשו את המכסה בשנת 99' וכי ההסכם משנת 2010 תקף ויש להורות על קיומו. בהתאם, וכל עוד משולם הסך של 1500 ₪ מדי חודש, יש לחייב את הנתבעים לחתום על כל מסמך שיידרש ע"י מועצת הלול לצורך גידול העופות ע"פ המכסה לרבות בגידול משותף. בכתב התביעה לא התבקש סעד המורה למועצת הלול לרשום את המכסה ע"ש התובעת.

16. יצויין כי בין הצדדים נוהלו הליכים נוספים בעניין היקף העיזבון, להם הייתה אף ש' צד (ת"ע 1706-02-18, תמ"ש 45273-03-19 ות"ע 58691-04-19). מחלוקות אלה הסתיימו בהסכמות (פרוטוקול מיום 21.01.20).

17. במאמר מוסגר, יצוין כי הצדדים הרחיבו בכתבי הטענות, בתצהירים ובחקירות אשר לאופן הקצאת הזכות בנחלה ובמכסה של הנתבעת⁷, והקריטריונים לקבלת אותן הזכויות⁸. הליך הכפלת הנחלות ואופן הקצאת הזכויות, אינם חלק מהמחלוקות בתיק זה (ויכול שיהיו בסיס להתדיינות משפטית עתידית, כפי שציינה לא אחת התובעת). לפיכך הדברים נאמרים באופן כללי בלבד, כרקע למחלוקת נשוא הליך זה, ויוכרעו במידת הצורך, בהליך מתאים.

18. לצורך הכרעה במחלוקות שבפניי, די בקביעה הזהירה כי במסגרת הליך של הכפלת נחלות המייסדים במושב, המליצו המנוח והתובעת שהזכות תוקצה לבתם הבכורה, הנתבעת, ואכן בהתאם להמלצה זו הוקצו לנתבעת זכויות בנחלה ובמכסת הביצים, מכסה שלכתחילה כללה בשנת 1999 - 370,000 ביצים, בשנת 2010 - 552,000 ביצים ובשנת 2017 - 614,000 ביצים.⁹

נטל ההוכחה:

⁷ לשיטתה של התובעת, מדובר היה בהענקת "מתנה ללא תמורה" של הזכות שניתנה לה ולמנוח כבעלי נחלה, מתנה הניתנת לביטול נוכח התנהגותה המחפירה של הנתבעת, ואילו לטענת הנתבעת, מדובר בזכות שניתנה ע"י המדינה ומוסדותיה, כאשר לתובעת ולמנוח היתה הזכות להמליץ על זהות הבן בלבד.

⁸ לטענת הנתבעת היא הבת היחידה שעמדה באותה העת בקריטריונים לקבלת הנחלה והמכסה, טענה זו הוכחה ע"י התובעת.

⁹ סעי' 2 לחו"ד מומחה בית המשפט, מר נ'. וכן דו"ח המועצה לענף הלול שצורף לחו"ד.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

19. כאמור לעיל, הזכויות במכסה רשומות כיום ע"ש הנתבעת, אם כי, לטענת התובעת, רישום זה אינו משקף את הזכויות בפועל.
20. במקרה זה, התובעת, שלטענתה רכשה עם המנוח את הזכויות במכסה, היא בבחינת "המוציא מחברו" ועליה הנטל להוכיח במאזן ההסתברויות כי מתקיימות העובדות המבססות את טענותיה.
21. הנטל מוטל על התובעת, אף משום שהיא מבקשת להסתמך על מסמך שנטען לגביו כי הוא מזויף. בניגוד לנטען, אין בעובדה כי הנתבעת העלתה את טענת חוסר האותנטיות של חתימתה על ההסכם, כדי להעביר את נטל השכנוע בנקודה זו על שכמה של הנתבעת.
22. טענת הזיוף שנטענה מפי הנתבעת "אינה אלא הכחשה באמיתות המסמך" ומשימש המסמך להוכחת זכויותיה של התובעת, עליה גם הנטל להוכיח כי מסמך זה הינו אותנטי (ר' בעניין זה דברי כב' השופט סארי ג'יוסי בת"א (מחוזי חי') 15901-05-14 **פאעור נ' פאעור** (29.05.2016) וההפניות שם, ע"א 2032/06 **האגי נ' עזבון המנוח זיאן** (01.02.09). כן ר' הדברים שנפסקו לאחרונה מפי כב' השופט ג'יוסי בעמ"ש (מחוזי חיפה) 25995-04-19 **נ. ע. נ'** (18.09.2020), שם נפסק בין היתר, כי כאשר תובע מסתמך על מסמך והנתבע מכחיש את חתימתו, על התובע להוכיח את אמיתות המסמך.
23. כלומר, להבדיל ממצב בו נטענת טענת זיוף של חוזה שהצדדים למשפט אינם צדדים ישירים לחוזה, כאשר אדם מתכחש לחתימתו על מסמך, על הצד שכנגד מוטל הנטל להוכיח את אמיתותו. עוד לעניין זה ר' הדברים שנפסקו בהרחבה מפי כב' השופטת ברון בע"א 45/15 **נבולסי נ' נבולסי** (15.05.2017).
24. במסגרת הליך זה, על בית המשפט לבחון מה היה טיבו של ההסכם, שנכרת בע"פ לפני כשני עשורים, בין האב לביתו, כאשר התביעה הוגשה לאחר שהמנוח הלך לבית עולמו, וזאת בהתייחס לזכויות שניתן היה לרושמן אצל גוף סטטוטורי, דבר שלא נעשה. מאחר שאי הרישום, גרם לתשלום הסובסידיה ולהעלאת התמורה שהתקבלה בגין השכרת המכסה (תמורה שהועברה למנוח ולתובעת), הטענה כאילו הנתבעת היא זו שגרמה ל"נזק ראייתי", אין בה ממש.

הסכם '99:

25. לטענת התובעת, לאחר שהמכסה הוקצתה לנתבעת, מאחר שלא היה ברשותה מבנה לול לגידול העופות, היא זו שפנתה לתובעים וביקשה למכור להם את המכסה תמורת סך של 100,000 ₪, וזו אכן נרכשה ע"י המנוח בשנת 1999. עוד טענה, כי היא והמנוח סמכו על בתם הבכורה, ומטעם זה לא העבירו את המכסה על שמם במועצת הלול.
26. מנגד, טענה הנתבעת, כי כשנה לאחר שקיבלה את הזכויות בנחלה, הוקצתה לה בשנת 1999 המכסה. הנתבעת הכחישה את הטענה שהיא זו שביקשה למכור את המכסה לאביה וטענה כי היה "דיבור" על מכירת המכסה, ואביה הביא לה שיק ע"ס של 100,000 ₪ בתמורה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

לזכויות במכסה. עוד טענה כי מבירורים שביצעה ומהצעות שקיבלה ממספר חקלאים, גילתה כי שווי המכסה מגיע לסך של מאות אלפי שקלים, אולם מאחר שאביה לא יכול היה לעמוד בסכום זה ועל מנת לסייע לו כלכלית, סוכם ביניהם כי הסך של 100,000 ₪ ישמש דמי שימוש במכסה למשך 5 שנים.

27. אין חולק כי הסכמה זו הושגה בין המנוח לנתבעת בלבד, ללא מעורבות של מי מבני זוגם, לא התובעת ולא הנתבע.

28. בטרם אבחן את גרסאות הצדדים והעדים אשר למהות הסכם 99', יש לבחון את שוויה של המכסה, על רקע השינוי הדרמטי בשווי המכסה במהלך השנים:

שווי מכסת הביצים:

חו"ד שמאית:

29. ביום 4.6.19 הוגשה לתיק חוות דעתו של שמאי המקרקעין מר נ'. במסגרתה העריך המומחה את שווי המכסה בשלושה מועדים לגביהם התבקשה הערכתו, באופן הבא:

" שווי המכסה לשנת 1999 במכירה 164,500 ₪, בהשכרה כ- 4,000 ₪.

שווי המכסה לשנת 2010 במכירה 637,200 ₪, בהשכרה כ- 7,000 ₪.

שווי המכסה לשנת 2017 במכירה 1,136,700 ₪ בהשכרה כ- 8,500 ₪."

30. סכומים אלה אינם כוללים מע"מ¹⁰. כן צוין בחווה"ד, כי סכומים אלה לקחו בחשבון שהסובסידיה מועברת לשוכר¹¹.

31. בחקירתו, הסביר המומחה (עמ' 109 ש' 10 ואילך), כי מקורות ההשוואה היו מאוד דלים וקשים להשגה וכי ניסה לקבל מידע "... מוועדות השגות, מפנייה לשמאים, מפנייה לעוסקים בענף, הייתי חייב להוסיף אינפורמציה בע"פ שאדע שהאינפורמציה שאני מוסר תהיה מבוססת". בהקשר זה יובהר כי מחיר מכסת ביצים הינו גמיש, והדבר נתון לכוחות השוק¹², לביקוש ולהיצע באותה העת כמו גם לצרכים של המגדל הספציפי באותה נקודת זמן, כן ישנה השפעה לאופן מכירת המכסה (אם נעשית בצמוד למכירת נחלה או בנפרד). עוד יוטעם כי אף מהעדויות השונות עולה כי עסקאות רבות בתחום זה מבוצעות "בשחור", בעיקר בין בני משפחה, דבר המסביר את הקושי בקבלת נתונים על עסקאות דומות¹³.

¹⁰ סעיף 5.5. לחוו"ד המומחה.

¹¹ סעיף 5.3 לחוו"ד המומחה.

¹² ר' עדות ב' עמ' 48 ש' 36-35 עמ' 49 ש' 3-1.

¹³ ר' הדברים שנפסקו בת"א (חיפה) 7526/05 חתן נ' חתן, שם נידון מקרה בו נרכשה מכסה ונרשמה ע"י אחר על מנת לקבל סובסידיה מהמדינה, בת"א (שלום קריות) 1078/03 שלוש נ' אוזנה (27.02.2006), נדונה מחלוקת שנגרמה על רקע רישום מסויים של זכויות המועצת הלול, שנועד לעקוף את הכללים בעניין רישום מכסה נוספת בהקשר של סובסידיה לפי חוק הגליל, ועוד ועוד.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

32. יצוין כי שווי המכסה בשנת 1999, נעשה לפי שווי של 40 אג' לביצה (סעיף 8.1 לחוה"ד).
- הערכה זו עולה בקנה אחד עם המסמכים שצורפו ע"י א', חתנה של התובעת, מיום 29.02.00 ביניהם חשבונית למכירת 50,000 ביצי מאכל שם צוין מחיר 0.39 אג' לביצה¹⁴.
33. הערכתו של המומחה התבססה על נתונים כתובים¹⁵ וכן מידע שהגיע אליו בע"פ¹⁶. הסבריו של המומחה אשר לאופן עריכת חוה"ד והערכתו את שווי המכסה מקובלים עלי, ואינני רואה לנכון להתערב בקביעותיו, קביעות שאף הצדדים הסתמכו עליהן בסיכומיהם ולא חלקו עליהן. בנסיבות אלה אני מאמצת את חוה"ד במלואה.
34. אם כן, הערכת המומחה בחוה"ד לפיה שווי המכסה בשנת 1999 עמד ע"ס של 164,500 ₪ לא כולל מע"מ, היא הערכה מבוססת שלא נסתרה ע"י מי מהצדדים. כפועל יוצא מכך, הצעתו של המנוח לביתו לרכוש את המכסה בסך כולל של 100,000 ₪ אכן הייתה נמוכה משמעותית משווי השוק של המכסה באותה העת (כמחצית משוויה).
35. שווי המכסה לשנת 1999 אכן הוערך ע"י הנתבעת באופן מופרז. כאשר נשאלה הנתבעת, "כשביהמ"ש שאל מה היה שווי המכסה בשנת 99 אמרת שהיא הייתה שווה 600,000 ₪" השיבה: "אני לא זוכרת שאמרתי כזה דבר, אבל זה מה שאמרו לי שהייתה שווה, הרבה יותר מ-100 אלף, בין 500 ל-600, אל תתפוס אותי על המילה". בהמשך, נשאלה אשר לפער בין הערכת המומחה לבין הערכתה את שווי המכסה, הסבירה שהדבר נובע מכך שישנם אנשים שמוכרים "בשחור" ולכן קיים קושי להעריך את השווי האמיתי (עמ' 84 ש' 7 ואילך).
- בהקשר זה, יצוין כי מדובר בעסקה מלפני כשני עשורים, ומאחר שבסופו של יום מבחינת הנתבעת, לא השתכלל הסכם מכר, אין לייחס משמעות יתירה לכך שהפריזה בנקודה זו, בניסיון להמחיש את הפער בין הצעתו של המנוח לבין שווי השוק, באותה העת.
36. אשר למהות ההסכם, התובעת אישרה בחקירתה שלא הייתה מעורבת בפרטי ההסכמות בין המנוח לנתבעת. כך, כאשר נשאלה בעניין קבלת הסובסידיה הכפולה, השיבה "אני לא יודעת כלום, בעלי עשה את כל העסק" (עמ' 33), ובהתייחס לשנת 99 טענה "בעלי אז עשה את העסקה" (עמ' 34). לפיכך, לא ידעה לתת פרטים על הסכם 99, מעבר לכך שחזרה ואמרה שהיא רכשה את המכסה ושהיא ובעלה עשו ביחד הכל: "הכל עשינו אני ובעלי יחד, חיינו 45 שנה יחד, זוג למופת ... אני קניתי ממנה את המכסה ... אני עוזרת לה עד היום ב-1,500 ₪. אני ובעלי קנינו ממנה את המכסה". ובהמשך – "המכסות הן שלי, קניתי את שתיהן. המכסה אחת שלי ואת השניה קניתי מהנתבעת. אני ובעלי קנינו אותה. אל

מר ג' העיד (עמ' 45) שהוא מכיר מקרים בהם יש העברת כספים והמכסה ממשיכה להיות רשומה על השם המקורי של בעל המכסה כדי שהזכות לסובסידיה לא תפגע. כן ר' בעניין זה עדותו של מ' בעמ' 15 ש' 16-19.

¹⁴ נספח 2 לתצהירו של א'. בנתוני ההשוואה עליהם הסתמך המומחה צוין שווי לביצה 0.39 – 0.40 לביצה – ר' סע' 6.1 לחוה"ד.

¹⁵ סעיפים 6.1.1 – 6.1.8 לחוה"ד המומחה.

¹⁶ סעיפים 6.2.1 – 6.2.4 לחוה"ד המומחה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

- 1 תגיד לי איזה מכסה. היא לא של הנתבעת. יחד חיינו 45 שנה. עשה לי כבוד". (עמ' 36 ש'
- 2 17-19).
- 3 37. אף שאר העדויות שהובאו מטעם התובעת, לא היה בהן כדי להוכיח שמדובר בהסכם מכר:
- 4 38. מ' חתנה של התובעת, בעלה של ס', הצהיר כי בשנת 1999 נמכרה המכסה תמורה 100,000
- 5 ש, וטען כי בהמשך "לנתבעת" היו טענות שהיא מכרה בזול ואני חושב שהיא הצטערה על
- 6 המכירה". עוד טען בחקירתו הנגדית (עמ' 13) כי "אני יודע שבשנת 99' היתה המכירה של
- 7 המכסה...". הגם שמדובר בלב ליבה של המחלוקת, מ' לא הסביר מה המקור ל"ידיעה"
- 8 שלו אודות הסכם 99'.
- 9 39. מ' ניסה להוכיח את הטענה כי נכרת הסכם מכר באמצעות הגשת שיחה ותמליל שיחה בינו
- 10 לבין הנתבע¹⁷. לטענתו, הופתע מדרישת הנתבעת לקבל את המכסה לאחר מות המנוח, שכן
- 11 ידע "שאין בכלל מחלוקת על כך, כי אלמוני בעצמו סיפר לי באוטו, כאשר נסענו לעשות
- 12 ביחד קניות בשבעה, שהמנוח והתובעת קנו מהנתבעת וממנו את המכסה ושהוא מתחרט
- 13 שמכרו את המכסה" (סעי' 7). בהמשך תצהירו טען כי "לאחר מכן בשיחה טלפונית, אני
- 14 דיברתי עם אלמוני וכשאלמוני התחיל "להתפתל" אני עימתתי אותו עם העובדות והוא
- 15 אישר את העובדות שהוא והנתבעת מכרו למנוח ולתובעת את המכסה ואת ההתנהגות של
- 16 הנתבעת – אשתו" (סעי' 8).
- 17 40. אקדים ואומר כי לא הוכח מועד מדויק בו התקיימה השיחה, שהתקיימה זמן קצר לאחר
- 18 פטירת המנוח. תמלילי השיחה וההקלטות שהוגשו בניגוד לדיני הראיות, צורפו כנספחים
- 19 לכתב התביעה ולתצהירים כאשר, משום מה, מועד השיחה לא צוין לא בכתב התביעה ולא
- 20 בתצהירים.
- 21 41. הנתבע טען כי אלה הוגשו בצורה מגמתית שכן היו שיחות נוספות שהתקיימו ולא הוקלטו,
- 22 וכן טען כי תחילת השיחה הוקלטה בצורה קטועה (עמ' 67 ש' 32-30).
- 23 42. בהתאם לפסיקה, הגשת הקלטה כראיה (ובעניין זה התמליל הינו ראיה משנית), כפופה
- 24 לשלושה תנאים: תנאי טכני – הבוחן את מהימנות ואמינות סרט ההקלטה; תנאי מהותי –
- 25 המוודא את קבילות תוכנה של ההקלטה; ותנאי פורמאלי – הבודק אם ההקלטה אינה
- 26 עומדת בסתירה להוראותיו של חוק האזנת סתר, התשל"ט – 1979.
- 27 43. במקרה שלפני טען הנתבע לתנאי הטכני, שמטרתו, כידוע, היא להבטיח שמדובר במתקן
- 28 הקלטה תקין ואמין, כי ההקלטה גופה שלמה, ברורה וניתנת לפענוח, וכי לא נעשה דבר
- 29 לעוות האמת, לא על ידי התערבות פסולה בהליך ההקלטה ולא על ידי התערבות פסולה
- 30 בסרט ההקלטה לאחר מכן.
- 31 44. הנתבע הסביר בעדותו, כי מדובר בשיחות יזומות של מ' ור', בזו אחר זו, וקדמו לשיחות
- 32 אלה שיחות נוספות שלא הוקלטו. הנתבע הסביר שכאשר אמר "נכון" התכוון "נכון"

¹⁷ לתיק צורפו הקלטות ותמלילים של שיחות בין הנתבע לשני הגיסים – מ, ור', צורפו לכתב התביעה ובהמשך לתצהיריהם של השניים.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

- שדיברנו" וציין כי היה באותה העת במוסד, היה הרבה רעש, ורק במהלך השיחה הבין שהוא מוקלט ו"שהולך להיות פה תרגיל לא טוב, אמרתי לו שישאל הכל את הנתבעת" (עמ' 67 ש' 30 ואילך). בהמשך הסביר שר' ומ' הגיעו מוכנים לשיחה, להבדיל ממנו שהיה במוסד, "וניסו להכניס לי מילים לפה שבכלל לא התכוונתי אליהן. רק אחרי שזיהיתי שיש פה הקלטות, אמרתי לו שישאל את כל מה שהם רוצים את הנתבעת" (עמ' 68 ש' 28-34).
45. גם אם אתעלם מטענת הנתבע, ואצא מנקודת ההנחה כי השיחה שהוקלטה הוגשה בשלימותה וללא עריכתה, במועד שצוין בכותרת התמליל (31.12.17), עיון בתמליל מעלה בצורה ברורה שלמרות ששני הגיסים הציגו עצמם כאנשי שלומו וכאנשי שלום, השיחות בינם לבין הנתבע הוקלטו מתוך רצון לעשות בהן שימוש לצורך הליך משפטי עתידי, ופעמים תוך ניסיון להכניס מילים לפיו של הנתבע. יוזכר ששני הגיסים לא היו עדים להסכם 99'. בנסיבות אלה לא ניתן לתת משקל כלשהו לדברים שנאמרו בשיחה אשר לטיבו של ההסכם שנכרת כ-18 שנים קודם לכן.
46. מעבר לכך, מדובר בניסיון ללמוד מהשיחה עם מ', מה שאין בה: הנתבע חזר ואמר בשיחה כי המנוח אישר שהמכסה של הנתבעת (למשל עמ' 2 ש' 10, עמ' 3 ש' 22-23) טען שאם המנוח היה חושב שהיא שלו, היה מחתים אותה על הטפסים כאשר רשם את כל הרכוש על שם בנו ד' – (עמ' 3 ש' 16-19)¹⁸, הדגיש שלא היה מעורב וכי כאשר דיבר איתו בשיחה הקודמת, לא היה מעורה בפרטים (עמ' 4 ש' 8-23, עמ' 5 ש' 6-10 עמ' 6 ש' 9).
47. כן אני דוחה את גירסתם של ל' ובעלה א' לפיה בשנת 99' הנתבעת הציעה להם למכור את המכסה והם סרבו להצעתה, נוכח סתירות מהותיות בגירסה זו:
- א. א' טען בתצהירו שהנתבעת פנתה תחילה, אליו ואל ל' על מנת שיקנו ממנה את המכסה, אולם לאחר שהוא ול' החליטו "שלא מתאים להם" לרכוש את המכסה, הנתבעת פנתה להורים שלה שהסכימו וקנו אותה בסכום של 100,000 ₪ (סעיפים 4-5). גירסה זו מנוגדת לאמור בחקירתו שם העיד כי הנתבעת פנתה אליו אחרי שכבר כרתה את ההסכם עם הוריה (כלומר ההסכם עם ההורים קדם בזמן):
- "הנתבעת עשתה את העסקה עם ההורים שלה ואז היא פנתה אליי כדי לברר איזה מחיר אני מוכן לתת כדי לדעת אם היא עשתה עסקה טובה עם ההורים שלה". כן העיד שידע על העסקה "מחמותי, כשהיא אמרה שאני אגיד להם מזל טוב כי קנו את המכסה שאלתי אותה בכמה היא אמרה לי בסכום של 100,000 ₪". כאשר התבקש להסביר את הסתירה בין הגירסאות לא נתן כל הסבר ורק חזר על כך ש"זה נודע לי בדיעבד דרך חמותי, הייתי אצלם בבית כאשר בוצעה המכירה, כמה ימים אחרי שהייתה העסקה ביניהם בין ההורים לבת, ידעתי את זה דרך חמותי", ורק בחקירתו החוזרת טען שגם המנוח וגם הנתבעים סיפרו לו שהם רכשו את המכסה בסכום של 100,000 ₪ (עמ' 11 ש' 24-25).

¹⁸ הכוונה לרישומי כבן ממשיד.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

ב. בנוסף, בחקירתה העידה לי שהנתבעת פנתה אליה ואל בעלה והציעה להם לקנות את המכסה אבל לא היה להם כסף בבנק ולכן סרבו להצעה. וכך העידה (עמ' 19):

"ש. אני מפנה אותך לסעיף 4, את בדקת במועצה לענף הלול שאת יכולה לקנות את המכסה?"

ת. בעלי מטפל בכל הנושא של המכסות. היא פנתה אליי ואל בעלי ביחד, אני לא נכנסתי ולא בדקתי באופן אישי.

ש. את ובעלך החלטתם שלא מתאים לכם לקנות את המכסה?
ת. לא התאים לי. לא רציתי לקנות את המכסה.

ש. מהם הסיבות?

ת. מסיבותינו האישיות, לא היה לנו כסף בבנק, היא כבר מכרה אותה לאבא שלי ואחרי המכירה היא פנתה אלינו".

ג. דא עקא שרק בשנת 2000 לי נישאה לא' ובמועד עריכת הסכם 99' – לי כלל לא הייתה נשואה (ר' חקירתו של א' בעמ' 9 ש' 17, שם אישר כי נישא ללי בשנת 2000).
48. אשר לגירסת הנתבעת בעניין מהות הסכם 99' – הוסבר בתצהירה שאביה הציע לה לרכוש את המכסה בסך של 100,000 ₪, אולם לאחר שערכה בדיקה השיבה לו שמדובר בסכום נמוך מאוד שמשקף שכירות לשנתיים. יחד עם זאת נעתרה לבקשתו לקבל את הסכום ולהשאיר את המכסה לשימוש מעבר לשנתיים, עד שירווח לו כלכלית וכחלק מרצונה לסייע להוריה (סעי' 10-11). בחקירתה פרטה את הדברים הבאים (עמ' 75 ש' 24 ואילך):

"ש. מתי קיבלתם 100,000 ש"ח"

ת. בשנת 99

ש. באיזה נסיבות

ת. אבא שלי הציע לי למכור את המכסה, הביא לי את ה- 100,000 ₪ הוא חשב שאני אסתנוור מזה

ש. במזומן או בצק

ת. בצ'ק, הוא לקח הלוואה. באותה מידה גם אני יכולתי לקחת הלוואה. הוא הביא לי את הצ'ק והציע לי לקנות את המכסה, אמרתי לו שאברר ואחזיר לו תשובה

ש. מה עשית עם הצ'ק

ת. הוא היה בבית, הוא גם ככה היה דחוי. הוא היה אצלי בכספת

ש. באיזה שלב פרעת אותו

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

1 ת. אני מיד רציתי להחזיר לו את הצ'ק כי כל השכונה קיבלו מכסות ואמרו לי
2 שקיבלו שכירות 100,000 ש"ח לשנתיים, אז באתי לאבא שלי ואמרתי לו
3 שייקח חזרה את הצ'ק כי אני לא מעוניינת למכור.

4 ש. **מתי זה היה**

5 ת. בערך 3-4 ימים אחרי שהוא נתן לי את הצ'ק, אחרי שעשיתי בירור

6 ש. **ואז מתי פרעת אותו**

7 ת. באתי ואמרתי לו שייקח את הצ'ק, אני לא מעוניינת למכור, כל השכנים
8 מקבלים שכירות כל שנתיים 100,000 ₪ וזה לא משקף את המחיר, קח את
9 הכסף חזרה".

10
11 49. הגם שהתובעת התכחשה לצורך בקבלת עזרה כלכלית באותה התקופה, הטענה כי בשנת
12 '99 מצבם הכלכלי של התובעת והמנוח היה קשה, נתמכה בעדותו של ב' מי שהיה השותף
13 העסקי של המנוח באותן השנים (עמ' 47 ש' 20-30, עמ' 50 ש' 21-27).

14 50. הנתבע ששירת בשעתו בקבע, הבהיר שלא היה מעורב בפרטי ההסכם וכיבד כל החלטה
15 שהתקבלה בין אשתו לחמיו (עמ' 83 ש' 18 ואילך). בחקירתו הסביר כי -

16 " מהיום הראשון זה היה הסכם שכירות. אני רוצה לתקן, מהיום שהגענו
17 להבנה שהסכום לא משקף את המכסה, הגענו להסכמה שזה יהיה שכירות.

18 ש. **ומתי זה קרה?**

19 ת. **בשנת 1999.**

20 ש. **תספר לי במילים שלך את סדר הדברים.**

21 ת. קיבלנו את המכסה ממועצת הלול, המכסה הייתה אצל המנוח.. המנוח
22 בא לנתבעת עם 100,000 ₪ ושאל אם היא רוצה למכור את המכסה, היא
23 אמרה שהיא לא יודעת ורוצה לבדוק את זה.

24 ש. **בשלב זה הוא כבר נתן את ה- 100,000 ₪?**

25 ת. הוא נתן לה את הכסף, ואמר שגם אם היא לא תרצה, שזה יהיה לשכירות
26 ל- 5 שנים. יש שלבים שאני לא הייתי מעורב בהם, זה הכל הנתבעת, אני
27 רוצה שישאלו את הנתבעת את השאלות האלה כדי שתענה יותר במדויק.
28 אני לא הייתי שם בכל מה שקרה עם המנוח הוא היה בשבילי כמו אבא, לא
29 הייתי מעורב, אני אמרתי שמה שיסכימו בניהם אני מסכים. אף פעם לא
30 דיברתי איתו על המכסה או על השכירות."

31
32 51. להבדיל מבני המשפחה, שהובאו מטעם התובעת, ואשר לא הססו להצהיר כי נכרת הסכם
33 מכר (הגם שלא נכחו בשיחות בין המנוח לנתבעת, וחלקם אף לא היו בני משפחה באותה
34 העת), עדי הנתבעים היו מדויקים וזהירים יותר בעדותם:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

52. **מר ש'**, מי שמשמש כיו"ר האגודה משנת 2000, בעדותו (עמ' 54), אישר כי "אני אחטא אם
אגיד שאני מכיר לפרטי פרטים, מה שאגיד זה מה שידועים כל תושבי *** - הסכסוך שאני
מכיר הוא על הבעלות על מכסת הייצור, מכסת המטילות, שטוענים ... לשאלת ביהמ"ש,
מה ידעתי בזמן אמת על הסכסוך, אין לי שום עניין בסכסוך הזה. לא בקבלת המכסה, לא
בהתנהלות מול האגודה או משרדי האגודה בכל תקופת כהונתי כיו"ר. לשאלת ביהמ"ש אם
מישהו פנה אליי בזמן אמת בשאלה אם המכסה נמכרה או הושכרה, אני משיב שלא. אני
יודע מה שאמרו בדיעבד במושב". בהמשך, כאשר נשאל "מישהו פנה אליך בתקופה שהיית
יו"ר אגודה, מזה 20 שנה ברצף, מישהו פנה אליך בתקופה זו וביקש את הסכמת האגודה
להעברת המכסה של הנתבעת" השיב בשלילה.
53. **מר ב'**, מי שהיה בעבר שותף עסקי של המנוח בתחום הביגוד¹⁹ ובהמשך, גידל את המכסה
שבמחלוקת ואת המכסה של המנוח בגידול משותף, העיד שלא נכנס לפרטי ההסכם בין
האב לביתו, לא בשנת 99' ולא בהמשך בשנת 2010. לשאלת ביהמ"ש (עמ' 52, ש' 26 ואילך),
"האם מישהו מהצדדים פנה אליך בזמן אמת וסיפר לך האם המכסה נמכרה למנוח?"
השיב: "אני לא נכנס לדברים האלה. אני לא יודע מה היה שם. המנוח בא אליי עם שתי
מכסות, אמר שהוא רוצה להשכיר לי אותם. השכרתי אותם".
54. **מר ע'-** אשר נמנה אף הוא על הבנים שקיבלו מכסה באותה העת, העיד שהנתבעת גידלה
את המכסה שלה אצל אבא שלה כי לא היה לה איפה לגדל אותה, בהמשך העיד כי לפני
כעשור אלמוני סיפר לו שהמכסה חזרה אליהם. העד הדגיש שהוא לא יודע על פרטי
ההסכמות בין הבת לאביה וכי דבריו נסמכים על שיחותיו עם הנתבע באותה התקופה (עמ'
56 ש' 9 ואילך).
55. מהאמור לעיל עולה, כי התובעת לא עמדה בנטל המוטל עליה להוכיח שנכרת הסכם מכר
בשנת 99'. מהראיות עולה כי בזמן אמת, מאחר שלנתבעים לא היה לול, המכסה הייתה
בידי המנוח משך מס' חודשים: עובדה זו אושרה הן ע"י התובעת בעדותה, עת ציינה כי
לפני שרכשו את המכסה, הם שכרו אותה מהנתבעת אם כי היא לא זוכרת גובה דמי
השכירות (עמ' 34 ש' 10-13), והן ע"י הנתבע שפרט בעדותו את הדברים הבאים: "אני
רוצה לספר קצת מה היינו לפני כדי להבין מה היה פה בכל הסיפור הזה. המכסה הזו,
שקיבלנו אותה, כמה חודשים היא הייתה אצל המשפחה בלי שידענו ממנה בכלל. אחרי
כמה חודשים באו אלינו כבר עם ה-100,000 ₪, אנחנו היינו ילדים..." (עמ' 68 ש' 6 ואילך).
עוד עולה כי בהמשך, אכן היה בין האב לבתו שיח, בו עלתה על הפרק מכירת המכסה, וכי
האב ביקש לרכוש את המכסה תמורת 100,000 ₪ אותם הביא לנתבעת בשיק דחוי.
56. מעבר לכך, לא הוכח שבהמשך אכן נכרת הסכם מכר בין הבת למנוח: הנתבעת קיבלה את
המכסה עם בנים אחרים במושב, שקיבלו נחלה ומכסה במסגרת הליך הכפלת הנחלות.

¹⁹ לטענת הנתבעת בשנים 1997-2000 (סעי' 7 לתצהירה) ואילו לטענת ב' השותפות הסתיימה קודם לכן אולם לא זכר שנים מדוייקות – עמ' 47 ש' 22, עמ' 50 ש' 18-16.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

- 1 בנסיבות אלה, טענתה כי ידעה על שווי המכסה משכנים היא יותר מסבירה (עמ' 76 ש' -1
- 2 7). הנתבעת פרטה שהמידע שקיבלה מאותם שכנים, היה שהסכום שהציע אביה, שווה ערך
- 3 לשנתיים שכירות.
- 4 57. גרסתה של הנתבעת הייתה מפורטת וקוהרנטית והיא עולה בקנה אחד עם הערכת השמאי
- 5 אשר לשווי המכסה ודמי השכירות שהיו נהוגים בשעתו. לא הובא מטעם התובעת כל הסבר
- 6 מניח את הדעת, מדוע הנתבעת תבחר למכור לאביה את המכסה בכמחצית משוויה.
- 7 58. יש לקרוא את עדותו של **מר ג'**, שהחליף את המנוח בתפקידו כמזכיר המושב, על רקע
- 8 דברים אלה, ועל רקע הסברה של הנתבעת כי אכן היה בשנת 1999 דיבור בינה לבין אביה
- 9 בעניין המכירה. מר ג' העיד על שיחה בינו לבין המנוח, שהתקיימה, יש לזכור, לפני כשני
- 10 עשורים, במהלך חפיפה שנעשתה ביניהם: "באותה תקופה היינו שלושה ימים בחפיפה
- 11 מאוד צפופה, לדעתי בשנת 99 או סוף 98 ... בתקופה הזו די התקרבו והתיידדנו ... הוא
- 12 שאל אותי ממה אני מתפרנס, אני שאלתי אותו והוא סיפר לי על המטעים והלולים שלו ואז
- 13 אמרתי לו "מה יש לך בדיוק בלולים?" הוא אמר שיש לו את המכסה שלו ולאחרונה הבת
- 14 שלי קיבלה זכות למכסה שאותה רכשתי ממנה. אמרתי לו, למה שלא היא תגדל את
- 15 המכסה שלה? **הוא אמר, כי אין לה לול והיא מעולם לא גידלה עופות והיא צריכה כסף,**
- 16 **והיא הציעה למכור לי את זה. לאחר ששקלתי את זה, החלטתי לממש את העסקה הזאת**
- 17 **ואכן רכשתי ממנה את המכסה.** מאז אני מגדל את המכסה. את כל זה אני זוכר... מובן
- 18 שהעסקה בינו לבין הבת שלו אז גם לא היה לי כזה נעים להיכנס לדקויות האלה, אבל
- 19 הבנתי שהוא שילם לה כמה ששווה המכסה. הוא אמר לי "שילמתי לה מה שמגיע לה והיום
- 20 המכסה שלי".
- 21 59. גם אם אכן מר ג' זוכר "מילה במילה" את דברי המנוח שנאמרו לפני כעשרים שנה (ויוזכר
- 22 כי מר ג' העיד שבשל חלוף הזמן הוא אינו זוכר במדויק את מועד כניסתו לתפקיד מזכיר
- 23 היישוב, והאם השיחה התקיימה בשנת 1998 או 1999 – עמ' 43 ש' 9, 14, 35-34), מאחר
- 24 שהשיחה בין המנוח למר ג' התקיימה במהלך שלושת ימי החפיפה, לא מן הנמנע כי באותם
- 25 שלושת הימים, היה המנוח סבור שפניהם של הצדדים לעסקת מכר, שכן הנתבעת הסבירה
- 26 כי אביה הציע לה לרכוש את המכסה, העביר לידיה שיק דחוי והיא דחתה את הצעתו
- 27 לאחר שביררה את שווי המכסה לאחר מכך.
- 28 60. תחילה העיד מר ג' שהמנוח אמר לו את הדברים הבאים: "היא (הנתבעת א.נ.) פנתה אליי
- 29 ואני שוקל את זה. אחרי כמה ימים הוא אמר לי שקניתי" (עמ' 45 ש' 4-1). כאשר נשאל איך
- 30 הדברים מסתדרים עם אמירתו שהוא דיבר עם המנוח לאחר הקניה, השיב: "אני רוצה
- 31 לתקן, הוא לא אמר שהוא שוקל את הדברים אלא שהוא שקל את הדברים". דווקא ניסיון
- 32 הדיוק מעלה סימן שאלה אשר ליכולת של אדם סביר לזכור בצורה כה מדויקת מילים
- 33 שנאמרו במהלך שיח עם המנוח לפני עשרות שנים.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

61. בעדותה הדגישה התובעת פעם אחר פעם, שהיה קשר הדוק בינה לבין בתה וחתנה (הנתבע) ונכדיה וכי היא סייעה רבות בגידולם. דווקא על רקע דברים אלה, כמו גם על רקע הקושי הכלכלי בו היו נתונים ההורים באותה העת, מקובל עלי הסברה של הנתבעת לפיו, הסכימה לתקופת שכירות ארוכה יותר מהמקובל באותה העת, כחלק מעזרתה הכלכלית להוריה. בהקשר זה יצוין כי במכתבה של הנתבעת למועצת הלול מיום 22.03.17 (צורף כנספח לתגובתה לבקשה לצו המניעה), טענה הנתבעת שאחיה מבקשים שתמשיך לתרום לכלכלת אימה אולם ציינה שהיא אינה מסכימה לשאת בכך לבדה, לאחר שתרמה להוריה כל השנים.

62. התרשמתי כי מערכת היחסים בין המנוח לנתבעת, בתו הבכורה, הייתה חמה, אוהבת ומכבדת (עובדה שמרבית העדים התייחסו אליה בעדותם), וכי אכן הסכימה לסייע כלכלית לאביה. אף בחקירתה הנגדית הקפידה להדגיש את אהבתה ואת רצונה לרצותו ולא להיכנס עימו לעימותים, ונמנעה מלהכפיש את זכרו גם כאשר התברר כי המנוח חתם בשמה על הטפסים לניהול המכסה (עמ' 84-83).

63. **אשר לאורך תקופת השכירות:** בכתב ההגנה נטען כי 100,000 ₪ היוו דמי שימוש ראויים לחמש שנים -עד שנת 2004 (סעי' 11). בסעי' 10 לתצהירה פרטה הנתבעת כי השיבה לאביה שערכה "בדיקה וכי מדובר בסכום נמוך מאוד שמשקף השכרה לתקופה של שנתיים ימים ולא בסכום של מכר".

64. בניגוד לטענת התובעת אין מדובר בסתירה שכן הן בתצהיר (בסיפא של סעיף 10) והן בחקירתה הסבירה הנתבעת שלמרות שהסכום שיקף שנתיים שכירות, מתוך רצון לסייע כלכלית לאביה הסכימה להשכיר לו את המכסה לתקופה של חמש שנים (עמ' 76 ש' 19 ואילך): "כי זה שיקף שנתיים שכירות אבל לא היה לי אכפת לי לעזור לאבא שלי. לא היה אכפת לי שב- 2004 הוא יחזיר. ה- 3 שנים האלה זה עזרה לאבא שלי, הייתי איתו בקשר טוב... זה מה שאבא שלי אמר לי, ב- 2004 הוא יחזיר לי את המכסה אבל למעשה זה שיקף שנתיים שכירות". בהמשך הוסיפה (עמ' 79, ש' 24-26): "מה שאמרו לי השכנים באותו שבוע, שהם מקבלים 100,000 ₪ לשנתיים שכירות. אני זוכרת שהשכנים כולם אמרו לי שהם מקבלים דמי שכירות לשנתיים 100,000 ₪".

65. בניגוד גמור לנטען, גירסה זו לא הותאמה בדיעבד לחו"ד המומחה, שכן זו נטענה עוד בתצהיר שנחתם ביום 10.04.19 כאשר רק חודשיים לאחר מכן, ביום 04.06.19 הוגשה חו"ד השמאי.

תשלומים לאחר הסכם '99:

66. בכתב התביעה, טענה התובעת כי כשנתיים לאחר המכירה, פנתה הנתבעת להוריה בטענה שלא קיבלה את התמורה הראויה בגין המכירה. עוד טענה התובעת כי על מנת לשמור על היחסים המשפחתיים עם הבת, העבירו לה סך של 50,000 ₪ וכעבור שנתיים שוב פנתה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

1 הנתבעת אל התובעים באותה הדרישה וגם כאן, מאותם הטעמים, העביר המנוח לנתבעת
2 סכום נוסף שנע בין 20,000-30,000 ₪.
3 67. לא הובאה כל ראשית ראיה לתשלומים נוספים בין השנים '99 ל-2010, לא בסדר גודל
4 הנטען ולא בסכומים נמוכים יותר. הנתבעת הכחישה נמרצות קבלת הסכומים האמורים,
5 עוד בתגובתה לבקשה לצו מניעה. לא ניתן לטעון כי הכחשתה הינה על רקע העדר ראיות
6 בעניין זה, שכן גם לגבי תשלום הסך של 100,000 ₪ - הנתבעת הודתה שקיבלה, חרף
7 העובדה שלא הובאה בעניין זה כל ראיה.
8 68. יצוין כי בתמליל השיחה בין הנתבע לר', כאשר ניסה האחרון לעמת את הנתבע עם קבלת
9 סכומים נוספים מעבר ל-100,000 ₪, הכחיש הנתבע באופן מוחלט קבלת כל סכום מעבר
10 ל-100,000 ₪ (עמ' 11 ש' 27 ואילך).
11 69. מחומר הראיות עולה כי בין השנים 2004 ועד לשנת 2010 התגלעו מעת לעת ויכוחים שונים
12 אודות המכסה, עד אשר בשנת 2010 לאחר שהבינה הנתבעת שהמכסה לא חוזרת לידיה,
13 סירבה לחתום על המסמכים למועצת הלול, ודרשה להשכיר את המכסה באופן עצמאי
14 ולקבל לידיה את מלוא דמי השכירות.
15 70. במאמר מוסגר יצוין כי טענת התובעת, שהמנוח נהג במכסה "מנהג בעלים", איננה ברורה:
16 מעבר לכך שבפועל המכסה הושכרה לאחר כאשר חלק מהתמורה הועברה לנתבעת, לעיתים
17 באופן ישיר ע"י המגדל (ר' עדותו של ב' עמ' 49 ש' 6 ואילך), ברי כי כל פעולה במכסה
18 לרבות השכרתה, חייבה חתימתה של הנתבעת כמי שרשומה כבעלת הזכויות במכסה. ב'
19 אישר שבלי החתימה של הנתבעת אי אפשר לעשות כל פעולה במכסה (עמ' 48-49). בפועל
20 הפעולות השונות במכסה נעשו ע"י הנתבעת או ע"י המנוח שכאמור חתם בשמה.
21 71. הנתבעת בחקירתה העידה "כן אני זוכרת שההורים שלי שניהם באו אליי הביתה ובכו
22 שנשאר להם עוד קצת את המכסה, קשה להם והמצב שלהם קשה ולא מאפשר להם
23 להחזיר לי את המכסה. הם גררו אותי מ-2004" (עמ' 77 ש' 19-20). הנתבעת הסבירה
24 בעדותה שהיו הרבה שיחות לאורך השנים בעניין המכסה, וכל הזמן אמרו לה שהמצב על
25 הפנים, ביניהן שיחה במהלכה אמה זרקה את הסירים בבית צרחה והשתוללה, כאשר
26 שמעה שהנתבעת עומדת על בקשתה בעניין המכסה (עמ' 78). ובסופו של דבר, הגיעו
27 לסיכום בשנים 2009-2010 בערך, "עד שהמצב שלהם ישתפר" (עמ' 78 ש' 9 ואילך). אשר
28 לטענת התובעת כי התקרית עם הסירים כלל לא צוינה בתצהיר של הנתבעת, יוטעם כי
29 הויכוח על השבת המכסה במהלכו זרקה התובעת את הסיר, הוזכר דווקא ע"י ר' בשיחה
30 במהלכה ציין "למה אותו זמן היא התעצבנה וזרקה את הסיר, היא אומרת מה היא
31 משקרת עלי? אני נתתי לה עוד 50" (עמ' 12 ש' 4-5 לתמליל).
32
33

המסמך מיום 15.07.10:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלונית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

72. כעשור לאחר הסכם 99' נכרת הסכם נוסף בין הנתבעת למנוח. אף לגבי הסכם זה חלוקים הצדדים.

73. לטענת התובעת, לאחר שהיא והמנוח רכשו את המכסה בשנת 1999, החלה הנתבעת בסחטנות רגשית כלפי הוריה במטרה לקבל כספים נוספים. מתוך רצון לשמור על שלימות המשפחה, נחתם ביום 15.07.10 "הסכם תוספת להסכם המכר", במסגרתו הוסכם על תשלום חודשי בסך של 1500 ₪ (להלן: "**המסמך**"). התובעת טענה כי המסמך נכתב בכתב ידה של בתה ס' (להלן: "**ס**"), אחות הנתבעת, תוכנו הוכתב ע"י המנוח, אשר אף הוסיף בכתב ידו את שתי השורות האחרונות. המסמך נחתם ע"י המנוח והנתבעת, וס' חתמה עליו כעדה. הנתבעת, מצידה, הכחישה נחרצות את חתימתה על ההסכם, וטענה כי מדובר בהסכם שנכתב ונחתם בדיעבד, על מנת להתאימו לתשלומים החודשיים שהיא מקבלת, אשר גובהם הועמד על מחצית מההכנסות נטו מהמכסה, בהתאם להסכמות בע"פ בין הנתבעת להוריה.

74. מפאת חשיבותו, יובא המסמך במלואו:

הסכם בין [redacted] לבין [redacted]
אנו [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]
בזאת כי אנו מקבלים סכום של 1500 ש"ח בתמורת
כל החיים תמורת ההצבה, הוצאה,
ו[redacted] לא יחולק בתשלום זה
אני [redacted] בזכות לקחת את ההצבה
בחזרה. מסתק זה נכתב על ידי ודנו
ורבנונו בעבר ולא צ"ה כפיה והחלטתי
בזה.
עודנה אחימה ולהסכם זה
הם ע"י [redacted]

חוו"ד מומחה לזיהוי כתב יד:

75. כידוע, דרך המלך להוכחת טענת זיוף היא באמצעות מינוי מומחה להשוואת כתבי יד שיש לו את הטכנולוגיה והידע המקצועיים לבדיקה שכזו (ר' רמ"ש (ב"ש) 17188-06-10 נ.א. נ' ר.א. 19.10.2010).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

76. בהסכמת הצדדים ונוכח המחלוקת בעניין האוטנטיות על המסמך מונה עו"ד י' ממכון ***,
 כמומחה מטעם בית המשפט, והוא התבקש תחילה לבחון את אותנטיות החתימות. יצוין
 כי הגם שהתובעת ביקשה להסתמך על אותו ההסכם, היא זו שביקשה לבדוק את
 אותנטיות החתימה של המנוח ע"ג המסמך.
 77. חוות הדעת המומחה מיום 24.6.19, נערכה לאחר שבפני המומחה עמדו מסמך המחלוקת
 המקורי, דוגמאות כתב וחתימה של המנוח, של גב' ס' ושל הנתבעת.
 78. מסקנות חוות הדעת:
 בסיכום חוות דעתו התייחס המומחה לשלוש החתימות כדלקמן:

אשר לחתימה ע"ש המנוח י' ז"ל, צוין כי -

2. קיימת זהות ברוב תכונות הכתב בהשוואה בין חתימת המחלוקת ע"ש י'
 לבין דוגמאות המנוח.
 4. לאור האמור לעיל, **קרוב לוודאי** שחתימת המחלוקת ע"ש המנוח י' נחתמה
 על ידי חותם דוגמאות המנוח.
 5. למעלה מן הצורך יצוין כי כתב היד בשתי השורות התחתונות במסמך
 המחלוקת זהות לכתב היד בדוגמאות המנוח כמעט בכל תכונות הכתב, דבר
 היכול לחזק את המסקנה לעיל"

אשר לחתימה ע"ש גב' ס' צוין כי -

6. קיימת זהות כמעט בכל תכונות הכתב בהשוואה בין חתימת המחלוקת
 ע"ש גב' ס' לבין דוגמאותיה.
 8. מנגד, בחתימת המחלוקת ישנו מופע נוסף של האות י בתחילת החתימה וכן
 מופע של האות ה בסופה, דבר שאינו קיים בדוגמאות.
 9. לאור האמור לעיל, **קרוב מאוד לוודאי** שחתימת המחלוקת ע"ש גב' ס' אכן
 נחתמה על ידה"

אשר לחתימה ע"ש הנתבעת – צוין כי -

10. קיימת זהות ברוב תכונות הכתב בהשוואה בין חתימת המחלוקת ע"ש
 הנתבעת לבין דוגמאותיה.
 12. מנגד בחתימת המחלוקת ע"ש הנתבעת ישנו שרבוט מעגלי המקיף את כל
 החתימה הנעדר מהדוגמאות. ישנו שרבוט מעגלי בכמה דוגמאות אך הוא

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

1 שונה במבנהו ומיקומו. בנוסף, חתימת מחלוקת זו כתובה באופן פחות שוטף
2 מאשר בדוגמאות הנתבעת.

3 13. שונות כאמור יכולה להיגרם כתוצאה להתנגדות לסיטואציית החתימה.

4 14. לאור כל האמור לעיל, גם בהתעלם מהאמור בסעי' 13 **קיימת אפשרות**

5 **סבירה** שחתימת המחלוקת ע"ש הנתבעת אכן נחתמה על ידה".

6
7 79. ביום 22.10.19 הוגשו תשובות לשאלות הבהרה שנשלחו למומחה.

8 80. בהתאם להחלטה מיום 29.09.19, התבקש המומחה לערוך חו"ד משלימה, וזאת בהתייחס

9 לחלקו העליון של המסמך שבמחלוקת ולזהות הכותב. לצורך כך, עמדו בפני המומחה

10 בנוסף, דוגמאות כתב של גב' ס' ודוגמאות הכתבה נוספות מיום 17.11.19. ביום 10.12.19

11 הוגשה חוות דעת משלימה, כן הוגשו לתיק דפי העבודה של חוות הדעת.

12 81. מסקנות חוות הדעת המשלימה:

13
14 "כתב המחלוקת

15 1. קיימת זהות כמעט בכל תכונות הכתב בהשוואה בין כתב המחלוקת לבין

16 דוגמאות ס'.

17 2. ...

18 3. לאור האמור לעיל הגעתי לכלל מסקנה כי **קרוב מאוד לוודאי** שכתב

19 המחלוקת נכתב ע"י גב' ס'.

20 4. קיימת זהות כמעט בכל תכונות הכתב, בהשוואה בין כתב המחלוקת לבין

21 חתימת המחלוקת.

22 5. ...

23 6. יחד עם זאת בהשוואה לכתב המחלוקת- חתימת המחלוקת קצת יותר

24 קטנה ובשיפוע יורד. שונות שיכולה להתאים לדפוסי כתיבה שונים של כתב

25 לעומת חתימה ולמיקום החתימה בדף. ובנוסף לחץ החדירה של החתימה

26 לאחר הנייר גדול יותר.

27 7. לאור האמור לעיל, הגעתי לכלל מסקנה כי **קרוב מאוד לוודאי** שכתב

28 המחלוקת וחתימת המחלוקת נכתבו ונחתמו ע"י אותו אדם.

29
30 אשר למכשיר כתיבה ומועד כתיבה צויין בחווה"ד כדלקמן:

31 ...

32 9. שתי השורות במסמך המחלוקת, אשר כעולה מחוות הדעת הראשונה,

33 זהות לכתב היד בדוגמאות המנוח הן בעלות לחץ חדירה חזק יותר לאחר

34 הנייר מאשר כתב המחלוקת וגם מאשר של חתימת המחלוקת ע"ש המנוח.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני :

12. לאור האמור לעיל, קיימת אפשרות לכך ששתי השורות האמורות בסעיף 5 וכן חתימת המחלוקת (ע"ש ס') נכתבו ונחתמו במעמד אחר או על מצע שונה".

כפי שיפורט להלן, הגעתי לכלל מסקנה כי סימני השאלה סביב המסמך אינם מאפשרים להסתמך עליו כראיה להוכחת האמור בו וכי לא הוכח במאזן ההסתברויות הדרוש, שהחתימה המופיעה על גבי המסמך, היא חתימתה של הנתבעת. ואסביר :

82. אקדים ואציין, כי מסקנתי לפיה לא הוכח שהנתבעת חתמה על המסמך, אין משמעה דחייה מוחלטת של חווה"ד, שהרי גם המומחה קבע בחוות דעתו כי קיימת "אפשרות סבירה" בלבד לכך שחתימת המחלוקת ע"ש הנתבעת אכן נחתמה על ידה, דרגה אחת בלבד מעל רמת שקילות²⁰. בחקירתו הנגדית אישר שהוא לא יכול לשלול את האפשרות שזה זיוף (עמ' 95 ש' 34-36) ושלא יכול לשלול את האפשרות שאדם אחר חתם בשם הנתבעת (עמ' 98 ש' 1-3).

83. רמת הוודאות המתייחסת לשאר החתימות היתה גבוהה יותר בסולם הזהות – לגבי ס', צוין כי "קרוב מאוד לוודאי" שחתימת המחלוקת ע"ש אכן נחתמה על ידה, ולגבי המנוח צוין כי "קרוב לוודאי" שחתימת המחלוקת נחתמה על ידו.

84. אמנם המומחה בחקירתו סירב להעריך מבחינת אחוזים, מה המשמעות של דרגה אחת מעל מצב של שקילות (עמ' 86 ש' 1-7), אולם בתיק אחר בו נחקר עו"ד י', ונדרש להסביר את טבלת המדרג, הסביר כי משמעות הקביעה "קיימת אפשרות סבירה" היא "שעברנו את מאזן ההסתברויות", וציין כי מדובר בסבירות של כ-60% (ר' הדברים שצויינו בת"א (מחוזי מרכז) 4736-11-10 קדוש נ' אלמלח (27.11.2017)).

85. לכך יש להוסיף את סימני השאלה הלא מבוטלים שעולים לגבי המסמך שבמחלוקת, שלא ניתן להם משקל ראוי בחווה"ד :

א. צורתה הכללית של החתימה של הנתבעת:

בעין בלתי מקצועית, ניתן לראות בנקל כי בחתימה של הנתבעת ישנו קו מעגלי המקיף את כל החתימה.

קו זה נעדר לחלוטין מכלל דוגמאות החתימה שהובאו בפני המומחה.

²⁰ בהתאם ל"מדרג המסקנות הנהוג במכון *****" - צורף כנספח לחווה"ד, דרגה "0" הינה דרגה של שקילות (קרי - מצב של שקילות בין שתי האפשרויות זהות/שונות). דרגה "1" מתארת מצב לפיו "קיימת אפשרות סבירה לזהות". דרגה "2" - מתארת מצב לפיו "קרוב לוודאי שקיימת זהות", דרגה "3" מתארת מצב לפיו קרוב מאוד לוודאי שקיימת זהות, ודרגה "4" מתארת מצב לפיו "קיימת זהות".

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

להלן צילום החתימה במסמך שבמחלוקת:

זאת לעומת דוגמת חתימה של הנתבעת ע"ג המחאה מיום 20.05.10²¹

ודוגמאות חתימה נוספות של הנתבעת שצורפו לחווה"ד:

המומחה ציין אמנם כי "בחתימת המחלוקת ע"ש הנתבעת ישנו שרבוט מעגלי המקיף את כל החתימה הנעדר מהדוגמאות" והוסיף כי "ישנו שרבוט מעגלי בכמה דוגמאות אך הוא שונה במבנהו ומיקומו". אין צורך במומחיות כדי לומר שבדוגמאות החתימה של הנתבעת, אין שרבוט מעגלי, אלא מתיחת קו שונה לחלוטין מהחתימה שבמחלוקת. לא ברור המשקל שנתן לשונות ברורה זו, ומכל מקום לא ניתן הסבר מדוע ניתן משקל כה נמוך לשוני כה משמעותי בצורת החתימה.

ב. חתימת הנתבעת כתובה באופן לא שוטף:

בחווה"ד צוין לגבי חתימת הנתבעת כי "בנוסף, חתימת מחלוקת זו כתובה באופן פחות שוטף מאשר בדוגמאות הנתבעת". גם בעניין זה לא ברור מהו המשקל שנתן לשונות הזו. בהקשר זה יוטעם כי גם בעין לא מקצועית ניכר שאכן חתימת המחלוקת כתובה בצורה פחות שוטפת בצורה משמעותית, מאשר בדוגמאות החתימה של הנתבעת.

יודגש, כי בחווה"ד ציין המומחה בסעיף 12, כי השונות הן בצורת החתימה והן בשטף הכתיבה יכולה להיגרם כתוצאה מהתנגדות לסיטואציית החתימה, אולם

²¹ צורף כנספח 4 לכתב התביעה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

בתשובות לשאלות ההבהרה הוסיף המומחה (סעיף 3.4.1) כי "חוסר שטף יכול
לנבוע, בין היתר, מהתנגדות והיסוס, ממצב בריאותי ונפשי ובצירוף סימנים נוספים
יכול להעיד על ניסיון זיוף". סימנים נוספים בעייתיים הועלו כאמור לעיל, כמו גם
בשאר חלקי המסמך שכפי שיפורט להלן, ואלה לא באו לידי ביטוי ראוי בחווה"ד.

קשיים נוספים במסמך בהתייחס לחתימתה וכתב ידה של ס':

ג. חתימתה של ס' במסמך שבמחלוקת:

i. ס' ה' / ס'

המומחה אישר כי בכל דוגמאות החתימה של ס' היא חותמת את שמה
כ"ס" ולא עם האות "ה" בסוף (עמ' 90 ש' 25-30).
לא ניתן הסבר מניח את הדעת למשקל הנמוך, אם בכלל, שנתן המומחה
לכך שרק במסמך שבמחלוקת ס' חתמה את שמה עם האות "ה" בסוף.

ii. טעות באיות שמה של ס' בחתימה שבמחלוקת:

בכל דוגמאות החתימה של ס' נחתם שמה כ **** למעט במסמך המחלוקת,
שם נכתב השם כ*** (עם האות יי כפולה).
כאמור, המומחה העריך כי "קרוב מאוד לוודאי" שמדובר בחתימתה של
ס'.
המומחה אישר שזו הפעם היחידה בה יש טעות כתיב בחתימתה של ס' וכן
אישר שמאוד נדיר שאדם יטעה בחתימה באיות שמו, וכי "גם
אנאלפביתיים נדיר שבשם של עצמם הם שוגים" (עמ' 91 ש' 24).
חרף טעות כתיב זו, הסברו של המומחה היה כי יותר סביר שהאדם עצמו
יטעה בטעות כתיב בחתימתו שלו, לעומת זייפן כי "זייפן מאוד ייזהר כי זו
שגיאה בולטת מדי". הסבר זה אינו מניח את הדעת ואינו מצדיק מתן
משקל אפסי לטעות הכתיב.

ד. כיוון האות ע':

בעין בלתי מקצועית ניתן לראות בצורה ברורה כי האות ע' בכל דוגמאות
כתב היד של ס' אשר הוצגו למומחה, הינה עם כיוון השעון ורק במסמך
המחלוקת האות ע' כתובה נגד כיוון השעון.
ואכן, המומחה נשאל אשר לכיוון האות "ע" במסמך, ואישר כי אכן כיוון
כתיבת האות "ע" שונה בין כלל הדוגמאות של כתב היד של ס', לבין אופן
כתיבת האות "ע" המסמך שנטען כי נכתב ע"י ס':

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

ש. בכל הדוגמאות שבמחלוקת האות ע' מתחילה מצד

שמאל, כלומר עם כיוון השעון?

ת. נכון.

ש. בהסכם שבמחלוקת האות ע' כתובה באופן שמתחילה

בצד ימין נגד כיוון השעות באופן עקבי?

ת. נכון"

המומחה אישר בחקירתו (עמ' 93 ש' 11 ואילך) כי אצל אנשים שעקביים בכיוון הכתיבה, מדובר בשוני משמעותי, חרף זאת נתן משקל אפסי לשונות בולטת זו שלא באה לידי ביטוי כלל בחווה"ד.

לטענת המומחה, מאחר ש"פעם אחת" במסמך המחלוקת, הוא לא יכול לקבוע בבירור את כיוון הכתיבה (במילה "על ידי"), הדבר גרם לכך שלא לתת כל משקל לשוני זה.

ואולם, המומחה אישר שגם במקרה בודד זה, יותר סביר שהאות "ע" נכתבה נגד כיוון השעון. אם זו הייתה מסקנתו היה עליו לתת משקל משמעותי לשונות זו של אופן כתיבת האות "ע" ולא להתעלם מכך.

ה. חיבור אותיות:

בכל דוגמאות הכתב של ס' כאשר האותיות ש' ו-ל' נכתבו בסמיכות – הן נכתבו במחובר.

המומחה נשאל בעניין זה בחקירתו ואישר ש"לא מצאתי בשום דוגמא מקום שאין חיבור בין האות ש' לאות ל', למעט מסמך המחלוקת. זה נכון, יש לזה איזשהו משקל קטן אבל יש לזה משקל. באופן כללי, הכתב במחלוקת הוא עם פחות חיבורים אם בכלל ובדוגמאות יש חיבורים. זה צוין בדפי העבודה". (עמ' 92 ש' 10).

ואולם, המומחה הסביר כי נתון שמופיע בדפי העבודה אינו משמעותי מבחינתו (עמ' 93 ש' 8-10) לעומת שונות משמעותית שכן מופיעה בחוה"ד.

משהמומחה אישר שיש משקל לחיבורים בין אותיות, לא היה מקום להתעלם מנתון זה.

ו. חרף כל האמור, העריך המומחה ש"קרוב מאוד לוודאי" שס' היא זו שכתבה את המסמך ו"קרוב מאוד לוודאי" שחתמה עליו (דרגה 3 בסולם שני כאמור בין 0-4),

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

כאשר המומחה העניק משקל נמוך מדי לסימני השאלה שצוינו לעיל, ללא הסבר מניח את הדעת.

ז. הסברו של המומחה להבדלים בלחץ החדירה אינו עולים בקנה אחד עם הגרסאות:

ע"פ האמור בחווה"ד "שתי השורות במסמך המחלוקת, אשר כעולה מחוות הדעת הראשונה, זהות לכתב היד בדוגמאות המנוח הן בעלות לחץ חדירה חזק יותר לאחורי הנייר מאשר כתב המחלוקת וגם מאשר של חתימת המחלוקת ע"ש המנוח", כלומר, לחץ החדירה של שתי השורות שע"פ הנטען נכתבו ע"י המנוח, שונה מלחץ החדירה של חתימתו של המנוח על המסמך.

בחקירתו, הסביר המומחה שלחץ חדירה זה עניין טכני שמושפע ממצע של כתיבה (עמ' 98 ש' 24). כן הסביר כי: "יש זהות בלחץ הכתיבה בין הדוגמאות של המנוח לבין חתימת המחלוקת על שמו, בניגוד ללחץ חדירה. לחץ חדירה אחורי זה מידת חדירה שאנחנו רואים בבדיקת אחורי הנייר. יכול בן אדם לכתוב בלחץ כתיבה חזק או בינוני אבל על מצע שהוא מאוד מאוד קשה ואז לחץ החדירה יהיה קטן יותר. יכול אדם לכתוב בכל לחץ כתיבה שהוא אבל המצע יהיה מאוד מאוד רך ואז המכשיר יחדור לתוך אחורי הנייר יותר, לכן אלו שתי תופעות שונות לחץ חדירה ולחץ כתיבה" (עמ' 87 ש' 10 ואילך).

יוצא איפוא כי הסברו של המומחה לשוני בין לחץ החדירה היה, כי את שתי השורות שכתב המנוח הוא כתב על מצע מסוים אולם את חתימתו הוא כתב על מצע אחר.

אפשרות זו מנוגדת לגירסתה של התובעת אשר לסדר הדברים, ויוזכר שלטענת התובעת היא נכחה במועד החתימה. התובעת הצהירה כי "רק אחרי שהנתבע אישר לנתבעת היא חתמה ובעלי ז"ל חתם והוסיף בכתב ידו שס' בתנו עדה לחתימה וביקש ממנה לחתום והיא חתמה" (סעיף 9 לתצהיר). לא סביר כי פעולות אלה שע"פ הנטען נעשו ברצף, תעשינה על גבי שני מצעים שונים.

ח. גם האפשרות הנוספת שהעלה המומחה בחווה"ד המשלימה, לפיה שתי השורות האחרונות במסמך כמו גם חתימתה של ס', לא נכתבו במועד בו נכתב שאר המסמך שבמחלוקת, אינה תואמת לתיאורן של התובעת וס' את האירוע.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלונית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

86. המומחה השיב לשאלות שנשאל, אולם עדותו הייתה מהוססת בסוגיות הבעייתיות, שאז ניסה לעיתים להיצמד למונחים מקצועיים מבלי לתת הסברים למשקל שנתן לסימני השאלה שפורטו לעיל.

87. אמנם בהתאם לפסיקה, "משממנה בית המשפט מומחה על מנת שחוות דעתו תספק לבית המשפט נתונים מקצועיים לצורך הכרעה בדיון, סביר להניח שבית המשפט יאמץ ממצאיו של המומחה אלא אם כן נראית סיבה בולטת לעין שלא לעשות זאת. אכן עד מומחה כמוהו ככל עד - שקילת אמינותו מסורה לבית המשפט, ואין בעובדת היותו מומחה כדי להגביל שיקול דעתו של בית המשפט. אך כאמור, לא ייטה בית המשפט לסטות מחוות דעתו של המומחה בהעדר נימוקים כבדי משקל שיניעוהו לעשות כן" (ר': ע"א 293/88 **חברת ניימן בע"מ נ' רבי** (31/12/1988)).

88. יחד עם זאת, בית המשפט אינו מחויב לקבל את מסקנות המומחה וההכרעה הסופית הינה של בית המשפט. בעניין זה, ר' הדברים שנפסקו בע"א 5293/90 **בנק הפועלים נ. רחמים**, (29.6.93) כי: "מובן כי בכך אין כדי להעביר לגרפולוג את כוח ההכרעה לעניין אמיתות החתימה, ובכל מקרה בית המשפט הוא זה המחליט אם לתת אמון בחוות דעתו של המומחה, איזה משקל – אם בכלל – יש לייחס לה, ומה המסקנה הסופית העולה משקלול חוות דעת זו עם שאר הראיות שבתיק".

89. חרף קיומה של חוות דעת גרפולוג בדבר אמיתות חתימה, לבית המשפט שיקול דעת עצמאי והוא הפוסק האחרון בעניין זה (ע"א 1986/92 **מדינת ישראל נ' אבו סאלח**, פ"ד (1) 499). כן נפסק, כי במצבים בהם בית המשפט בוחר להיעזר בחו"ד של גרפולוג מומחה, בית המשפט לא פורק עצמו בכך, מן החובה והאחריות להכריע בשאלה שמתעוררת בפניו. בית המשפט רשאי, במצב כזה, לקבל את עדות המומחה, או לדחותה, כולה או מקצתה. סמכות ההכרעה לעולם נשארת בידיו (ר' ע"א 46/77 **בנק ברקליס דיסקונט בע"מ בעמ'** 719). ההכרעה השיפוטית מתחת ידו של השופט היא יוצאת, לא מתחת ידו של המומחה המקצועי: כך, נפסק בבר"ע (ת"א) 201098/98 **כהן נ' סבינה ואח'** (11/02/99) כי: "מומחה שנתמנה מטעם בית המשפט פועל כידו הארוכה של בית המשפט, אך אינו נכנס בנעליו ובית המשפט הוא הפוסק האחרון. בית המשפט רשאי לאמץ את חוות דעת המומחה, לא לאמצה או לאמץ חלקים שבה".

90. סיכומו של דבר - בית המשפט הוא זה המחליט אם לתת אמון בחוות דעתו של המומחה, איזה משקל, אם בכלל, יש לייחס לה, ומה המסקנה הסופית העולה משקלול חוות דעת זו עם שאר הראיות שבתיק.

91. כך באופן כללי, וכך בפרט במקרה שלפני, בו חווה"ד כלל לא הייתה נחרצת וכאמור העריכה כי קיימת "אפשרות סבירה" בלבד לכך שהנתבעת אכן חתמה על המסמך.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

בשים לב לכך שחוזה"ד מהווה כלי עזר בלבד, שמסייע בגיבוש ההכרעה השיפוטית כחלק ממכלול הראיות – אתייחס אף לראיות שהוגשו מטעם התובעת ולקשיים והסתירות בגרסאות שהוצגו ע"י העדים מטעמה בהתייחס למסמך שהוגש:

92. התובעת ניסתה לבסס את טענתה בדבר האותנטיות של המסמך, בהעברות החודשיות בסך של 1500 ₪ ששולמו לנתבעת. תשלומים אלה, לטענת התובעת ועדיה, שולמו כתוצאה מהמסמך שהוגש, והיא הצהירה כי "מאז שעשינו את ההסכם, כל חודש העברנו לנתבעת באמצעות שיקים, את התשלום כמוסכם בסך של 1500 ₪ בחודש (סעי' 10 לתצהיר).

93. אלא מאי? עיון מדוקדק בצילומי ההמחאות (צורפו כנספח 4 לכתב התביעה), מעלה כי הסך של 1500 ₪ שולם מחשבונה של התובעת, לפקודת התובעת, לכל הפחות ארבעה חודשים לפני המועד שצויין על גבי המסמך, שנחתם כנטען ביום 15.07.10:

א. מס' שיק *** ע"ס 1500 ₪ לפקודת אלמוני בתאריך 20.03.2010

ב. מס' שיק *** ע"ס 1500 ₪ לפקודת התובעת בתאריך 20.05.2010

94. לטעמי עובדה זו סותרת מניה וביה את גירסת התובעת אשר להסכם 2010. בשום גירסה שהובאה ע"י התובעת או מי מעדיה (גרסאות שתאמו זו את זו בצורה מרשימה), לא עלתה אפשרות של תשלום חודשי בסך של 1500 ₪ לפני חתימת המסמך.

95. תשלומים אלה, תומכים דווקא בגירסתה של התובעת, כי בשלב כלשהו כאשר הבינה בשנת 2009-2010 שהמכסה לא חוזרת לידיה, הסכימה לקבל מחצית מההכנסות נטו מהמכסה, וכי אף הסכמות אלה נעשו בע"פ.

96. בניגוד לנטען, כבר בתגובתה לצו המניעה הזמני, הכחישה התובעת את קיום הפגישה עם אחותה, והכחישה את חתימתה על המסמך (סעי' 11). בדיון בבקשה לצו מניעה, מיום 10.1.18 העידה "אני רואה את המסמך שביהמ"ש מציג בפני, מעולם לא ראיתי אותו רק ביום ששי ראיתי את זה כנספח לכתב התביעה שהגיע עם השליח, ואני הייתי בשוק כשעזרתי לה כל השנים ועכשיו היא רוצה לתבוע אותי עם הכסף שלי. ס' אחותי מעולם לא הייתה מעורבת" (עמ' 1 ש' 19-22). בהמשך הכחישה באופן מוחלט את חתימתה על המסמך גם בכתב ההגנה, כמו גם בדיון המקדמי שהתקיים ביום 27.11.18, והיא זו שביקשה מינוי גרפולוג להוכחת טענותיה (עמ' 5 ש' 16).

97. אף הנתבע שלל את קיומו של המסמך. מתמליל השיחה שצורף לתצהירו של ר', הנתבע סיפר לר' על מפגש שהתקיים אצל רב, במהלכו נאמר שיש מסמכים שנחתמו לגבי המכירה והנתבעת אמרה שהכל מזויף, שהם בחיים לא חתמו על שום מסמך (עמ' 4 ש' 13-18 לתמליל). בשיחה הנתבע התייחס להתנהלותה של ס' וטען "הרבה דברים ממה שהיא אומרת, היא משקרת, היא משקרת, היא הוציאה מסמך שהנתבעת חתמה על מסמך מול אבא שלה על השק של 1500 שקל, לא היה ולא נברא, לא היה ולא נברא, חבל שעושים כזה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

- 1 דבר שהגענו למקומות האלה....". הנתבע לא ציין שראה את המסמך לפני ההליך המשפטי,
- 2 ובוודאי שלא הודה באמיתותו.
- 3 98. עדות הנתבע בפני, הייתה אמינה, הוא לא ניסה לחזק את גרסתה של אשתו בתיאור עובדות
- 4 ואירועים להם לא היה עד, אלא לכל אורך הדרך דבק בגרסה כי מדובר בעניין שהוא בינה
- 5 לבין הוריה בלבד (אביה, בעיקר).
- 6 99. קושי נוסף נעוץ בסתירה בין גרסתו של מ' לבין גרסאותיהן של אשתו ס' ושל התובעת
- 7 בהתייחס למסמך:
- 8 א. מ' העיד כי בתום אותו מפגש בביתה של הנתבעת, כאשר ס' חזרה, **היא חזרה עם**
- 9 **המסמך**: "אשתי דיברה עם הנתבעת והיא קבעה עם הנתבעת שהם יעלו עם המנוח
- 10 לשם והיתה נוכחת גם התובעת היא עלתה לשם והם הגיעו לאיזשהו הסכם, אשתי
- 11 הראתה לי את ההסכם כשהיא חזרה, היא היתה מאוד מאושרת, ואמרה לי סוף
- 12 סוף יש הסכם, היא יותר לא תעשה בלאגן, תראה את ההסכם שעשינו. קראתי את
- 13 ההסכם ואמרתי לה בכמה מילים שזה מאוד מאוד חובבני ומעבר לזה לא
- 14 התייחסתי, זה פחות עניין אותי, השתדלתי לא להתערב בסכסוכים האלה ושהם
- 15 יגיעו להסדר (עמ' 14 ש' 35 ואילך).
- 16 ב. גם אם נתעלם מכך שגרסה זו צוינה לראשונה בחקירתו החוזרת, וחרף היותה
- 17 בליבת המחלוקת, לא צוינה בתצהיר ובחקירתו הנגדית – לא סביר שס' תיקח את
- 18 המסמך שכתבה לטענתה, לבקשתו של אביה, לביתה שלה. ראשית, ס' הדגישה
- 19 שהיא כלל לא צד בסכסוך: "מה שאבא שלי אמר זה מה שכתבתי. אבא שלי היה בן
- 20 אדם חכם ונבון והוא הכתיב לנו את הדברים ולא אנחנו. **אני לא צד**" (עמ' 25 ש' 34-
- 21 36). שנית, התובעת בעצמה העידה כי המסמך שנכתב בבית של הנתבעת, נשמר
- 22 אצלם בבית, קרי אצל התובעת והמנוח (עמ' 41 ש' 2-1).
- 23 ג. סתירה נוספת בעדות ס' התגלעה בכל הנוגע ליוזמה לקיום אותו מפגש ביום
- 24 15.07.10. בתצהירה טענה "אני ראיתי שהמצב כואב מאוד להוריי, דיברתי עם
- 25 הנתבעת וסיכמנו שאביא את הוריי אליה הביתה, כדי שידברו על הדברים וישלימו"
- 26 (סעיף 6), ואילו בחקירתה טענה כי "באתי להורים שלי, אבא שלי פנה אליי ואמר
- 27 לי שהלב שלו כואב, אני והנתבעת המשכנו לדבר ואמרתי לו שאני ידבר עם הנתבעת
- 28 ונסכם שנעלה אליה בערב, נדבר עם הנתבעת ונראה מה היא רוצה, הוא אמר לי את
- 29 יודעת מה בסדר. הגעתי להורים שלי, עלינו ביחד לנתבעת, היא היתה בבית, כמובן
- 30 שדיברתי איתה ואמרתי לה שאני מביאה את אבא ואמא והיא אמרה בסדר גמור".
- 31 100. בנוסף, לא ברור מדוע המסמך המהותי הזה, שהיה אמור לטענת התובעת, לסיים
- 32 "סחטנות" חוזרת ונשנית מצידה של הנתבעת, של עשרות אלפי שקלים במהלך השנים,
- 33 ונועד לסיים נתק בין הנתבעת ומשפחתה לבין הוריה, נוסח בצורה מעורפלת ולא ברורה, הן
- 34 לגבי אופיו של התשלום החודשי, הן לגבי משך התשלום והן אשר לבעלות על המכסה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 17-11-48560 פלונית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

101. במסמך צוין תשלום של 1500 ₪ "לכל החיים" כאשר לא ברור החיים של מי. הסכסוך, כאמור, פרץ עם מותו של המנוח סביב חתימת הילדים על תצהירי הסתלקות, ולכן היה לתובעת עניין להנציח את המצב הקיים (קרי – קבלת מלוא השכירות בסך של 7,400 ₪ לחודש והמשך העברת תשלום חודשי בשיעור של חמישית מהסכום), ואז לטעון כי הכוונה הברורה היא הסכום ישולם למשך חיי הנתבעת. אולם מהמסמך הדברים אינם ברורים כלל.

102. אין מחלוקת שהמנוח היה אדם בעל אינטליגנציה גבוהה, מנוסה ובקיא היטב בתחום מכסות הביצים, בין היתר, לאור תפקידו כמזכיר המושב בעבר, כבעל נחלת מייסדים ובעל מכסה משל עצמו. הדברים צוינו בעדויות השונות הן מטעם התובעת והן ומטעם הנתבעים. תמוה שדווקא אדם מסוג זה, שהיה ער למחלוקות כל השנים סביב המכסה, יבחר לנסח את המסמך באופן זה, תוך התעלמות מסוגיית הבעלות על הזכויות במכסה. גם אם משיקולים כלכליים ברורים, לא העבירו את המכסה על שם ההורים, לכל הפחות סביר היה שהמנוח יבקש לעגן את סוגיית הבעלות על הזכויות במכסה באותו מסמך, שנכתב ע"פ הנטען בין הצדדים, תחת התעלמות משורש המחלוקת.

103. **לסיכום** - אמנם המומחה הינו בעל ניסיון רב שנים בתחום הגרפולוגיה, אולם במקרה שלפני, לא ניתנו הסברים מניחים את הדעת להענקת משקל כה נמוך לסימני השאלה הרבים העולים מהמסמך, כפי שפורטו לעיל. אם נצרף לכל אלה את הראיות הנוספות בתיק ואת העדויות שנשמעו בפני, התוצאה היא שלא הוכח במאזן ההסתברויות הנדרש, כי החתימה על גבי המסמך היא חתימתה של הנתבעת, ולא ניתן לבסס על מסמך זה את טענות התובעת לא בעניין זכויותיה במכסה ולא בעניין טיבן של ההסכמות משנת 2010 והנסיבות שהביאו לתשלום החודשי.

ההסכמות לתשלום חודשי בסך של 1500 ₪:

104. משלא הוכחה חתימתה של הנתבעת על המסמך, יש לבחון מכוח מה שולם לנתבעת התשלום החודשי בסך של 1500 ₪, משנת 2010 ואילך.

105. כאמור לעיל – מאחר שהתשלומים שולמו לכל הפחות מחודש 03/10 ואילך, **ברי כי המסמך לא היה המקור לתשלום החודשי**, ואין לקבל את גרסת התובעת בעניין זה.

106. בחקירתה הסבירה הנתבעת (עמ' 80 ש' 25-30), שלא ראתה את המסמך מעולם, הודתה בסכומים החודשיים משנת 2010 אולם הסבירה כי המסמך נכתב בניסיון להתאימו לסיטואציה בה הוסכם בינה לבין הוריה על תשלום חודשי בסך של 1500 ₪ שהם מחצית מההכנסות נטו מהמכסה בהתאם להערכתה של התובעת. וכך העידה (עמ' 78 ש' 5-12):

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

1 **ש. אני מפנה אותך לתצהיר שלך. לפני רגע העדת שהסיכום של ה- 1,500**

2 **שם את מכירה אותו ומודעת לו**

3 ת. כן, זה היה אצלנו בבית, הסכמנו שזה יהיה חצי חצי. אמא שלי אמרה

4 שבקושי נשאר 3,000 כי יש הרבה הוצאות של מס. הסכמנו בינתיים שזה

5 יהיה 1,500 עד שהמצב שלהם ישתפר

6 **ש. באיזה שנה זה היה**

7 ת. 2009 נראה לי, 2010, אני לא ממש זוכרת

8 **ש. מאותה תקופה את מקבלת צ'קים של 1,500 שם נכון**

9 ת. נכון"

11 בהמשך (עמ' 80 ש' 21-26):

12 **ש. אני מציג בפניך את המסמך שכתוב בכתב יד מיום 15.7.10**

13 ת. לא ראיתי אותו מעולם, רק במסגרת ההליכים המשפטיים

14 **ש. זה נכון שמתאריך זה ואילך את מקבלת 1,500 ש"ח**

15 ת. זה נכון אבל מישהו התאים את זה לסיטואציה, פשוט מאוד

16 **ש. למה דווקא 1500 ש"ח**

17 ת. אמרתי לך, כי זה חצי חצי, זה מה שאמא שלי אמרה שהיא מקבלת".

19 107. שני הנתבעים העידו במהלך חקירתם, שדווקא בשיחה במסגרתה הוסכם על התשלום
20 החודשי בסך של 1500 שם, במקרה הנתבע היה נוכח בבית באותו היום (עדות הנתבע בעמ'
21 68 ש' 1-2). יצוין כי עוד בשיחתו של הנתבע עם מ', לפני הגשת כתב התביעה, סיפר הנתבע
22 שהוא במקרה היה נוכח במהלך השיחה בה הוסכם על תשלום 1500 שם (עמ' 2 לתמליל
23 השיחה ש' 22-27).

24 108. אני מקבלת את גרסתם של הנתבעים, לפיה התשלום החודשי נעשה כפתרון ביניים ללא
25 הסדרה סופית של המחלוקת בעניין המכסה.

27 **בנוסף על כל האמור לעיל, לא ניתן להתעלם משני העניינים הבאים: עיתוי הגשת**
28 **התביעה והרושם שהותירה עדות התובעת:**

30 109. **עיתוי הגשת התביעה – לאחר פטירת המנוח:** בהינתן שהמנוח היה מודע היטב למשמעות
31 רישום הזכויות במועצת הלול, ולכך שכל עוד המכסה רשומה ע"ש הנתבעת, ניהול המכסה,
32 כל פעולה במכסה לרבות גידול משותף מחייב את חתימתה, ובהינתן שהמנוח היה ער
33 לדרישותיה של הנתבעת בעניין המכסה ולמחלוקות בעניין זה, מאחר שהייתה למנוח
34 הזדמנות סבירה לעמוד על זכויותיו במכסה ולהסדירן (בין אם באמצעות הגשת תביעה
35 בעניין הזכויות במכסה, בין אם באמצעות רישום במועצת הלול בעקבות ההסכם הנטען

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

משנת 2010 או לכל הפחות באמצעות עריכת הסכם מסודר שיגדיר בבירור את זכויותיו במכסה ולו במישור היחסים הפנים משפחתיים, ובכל זאת, המנוח בחר שלא לעשות אף אחת מהחלופות ולהותיר את הזכויות במכסה רשומות ע"ש בתו - קיים סיכוי יותר מסביר לכך שאף המנוח לא סבר כי הזכויות במכסה הן שלו, והסדר הביניים הניח את דעתו.

אשר לרושם שהותירה עדותה של התובעת:

110. לכל אורך עדותה, השיבה התובעת "לא זוכרת" "לא יודעת" פעמים רבות התחמקה ממתן תשובות וטענה שהיא "אישה זקנה" שלא מבינה כלום. כאשר נשאלה שאלות נוקבות, תחת מתן תשובות ענייניות השיבה כי ביתה וחתנה בגדו בה לאחר שהיא האכילה בביתה אותם ואת נכדיה, טיפלה בהם ואהבה ועודנה אוהבת אותם. מנגד, היטיבה להשיב לשאלות אחרות והפגינה ידע ודיוק בנתונים שהיה לה עניין לפרטם, לרבות הקונסטרוקציה המשפטית שתאפשר לה "לקבל חזרה" את הנחלה שהוקצתה לנתבעת.

111. כך, למשל, טענה – "זו זכות שלי, גם הנחלה זכות שלי. אני יכולה לתבוע אותה על הנחלה אם אני רוצה, זה חוק המתנה" (עמ' 31) ובהמשך העידה "בשל התנהגותה, אני באמת שוקלת לבטל הכל ולקחת לה גם את הנחלה ולתבוע אותה לפי חוק המתנה" (עמ' 35 ש' 31-32). כאשר נשאלה כמה דמי שכירות היא מקבלת דייקה והשיבה "7,400 ₪ כולל השכרת הלול, חשמל מים הכל" (עמ' 33 ש' 1-3) ובהמשך נשאלה אשר לשתי המכסות השיבה "14,400 ₪. תבדוק את זה אצל אבי זה כולל שכירות" (עמ' 36 ש' 7). כך, כשהיא מודעת היטב להבדל בין צורת החתימות של הנתבעת (זו שבמסמך שבמחלוקת לבין דוגמת החתימה), השיבה לשאלה למה הנתבע לא היה במעמד הסיכום של ה-1500 ₪ השיבה: "לא יודעת, הוא לא היה בבית. היא התקשרה אליו ואמרה לו שהיא חותמת, הוא אמר לה שתחתום. כנראה הוא אמר לה לא לחתום כמו שצריך. כנראה הוא אמר לה לעשות את העיגול. אני לא שמעתי את השיחה אבל ראיתי אותה מדברת איתו" (עמ' 36 ש' 28-31). עוד ידעה להסביר היטב מדוע המכסה כיום לא מגודלת כלול שלה (עמ' 42 ש' 21-18). היטיבה לזכור שבשנת 1999 המכסה שהנתבעת קיבלה "המכסה היתה קטנה, 1540 עוף" (עמ' 42 ש' 26).

112. לעומת זאת, כאשר נשאלה אם מותר ע"פ חוק לקבל פעמיים סובסידיה לאותו משק השיבה "לא יודעת" ובהמשך הוסיפה באותו עניין "אני אישה מבוגרת לא יודעת מה החוקים" (עמ' 32 ש' 19-26). הן בכתב התביעה והן בחקירתה טענה שהמכסה לא הועברה על שמם בשל יחסי האמון ביניהם. כאשר נשאלה מדוע המכסה לא הועברה ע"ש ההורים במועצת הלול התחמקה וטענה "אמרתי ובעלי אמר שהבת שלנו לא תבגוד בי, הם היו בני בית..." לאחר שבסופו של דבר אישרה, שאם המכסה תעבור על שמה, לא תקבל סובסידיה (עמ' 32 ש' 16) כשהתבקשה להסביר, טענה "אני לא יודעת מה רשום (לאחר שבית המשפט מסביר את השאלה) אני לא מבינה בעניינים האלה. אני אישה מבוגרת, בעלי טיפל בסובסידיה ובמועצת החקלאות" (עמ' 32 ש' 35-36). וגם בהמשך כשנשאלה לסכומי הסובסידיה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

השיבה "אני אישה מבוגרת, לא יודעת" (עמ' 33 ש' 7). "אני לא מבינה בביצים. אישה מבוגרת לא עושה חשבון בביצים" (עמ' 35 ש' 11-12) "אני קוראת לאט לאט. אני אישה מבוגרת, אני לא ממהרת" (עמ' 40 ש' 4). "אני אישה לא כל כך יודעת לקרוא טוב ולא הבנתי את השאלה שלך. אני קוראת את הסעיף ואני לא מבינה מה כתוב" (עמ' 42 ש' 24-25).

113. חרף אי החוקיות שבקבלת הסובסידיה, עצם הטענה שהעברת הזכויות לא נרשמה במועצת הלול מתוך רצון להמשיך ולקבלה, אין משמעות הדבר שלא ניתן לקיים את החוזה הנטען, אילו הוכח²². כידוע, מדיניות לפיה "מעילה בת עוולה לא תצמח עילת תביעה" הובילה לא אחת לתוצאות בלתי צודקות, ולכך שחוטא יצא נשכר והדבר תוקן עם חקיקת סעיפים 30-31 לחוק החוזים (ר' הדברים שהובאו בהרחבה בעניין זה בת"א (מחוזי חי') 4426-08-13 **רביב נ' סרוחנוב** (05.11.2015) והפסיקה שהובאה שם).

114. אלא מאי? הדבר משליך על הספקנות שיש להתייחס לגרסתה: לא אחת נפסק כי "... יש להתייחס בספקנות רבה לכל גרסתה של המשיבה, שכן אדם המעיד על עצמו שהוא מוכן לייצר מסמכים פיקטיביים במטרה להונות את רשויות המס, הוא אדם שמהימנותו מוטלת בספק רב, לשון המעטה" (עמ"ש (ת"א) 11971-06-14 פלוגי נ' אלמונית (24.9.15), תמ"ש (תל אביב-יפו) 67005-06-16 **י.ל.נ' ע.ח** (22.04.2018), תמ"ש (תל אביב-יפו) 32090-11-14 **מ.ג.נ' ס.ז** (21.11.2016)).

115. קביעה זו בשינויים המחויבים יפה בענייננו. התובעת המעידה על עצמה כי למרות שרכשה מכסה לא רשמה אותה על מנת לזכות בסובסידיה שעלותה עשרות אלפי שקלים בשנה, וכל זאת משך שני עשורים, מהימנותה מוטלת בספק. יודגש כי אף בכתב התביעה ביקשה התובעת לחייב את הנתבעים לחתום על כל מסמך הדרוש לשם גידול משותף, ונמנעה מלבקש סעד בעניין רישום המכסה על שמה במועצת הלול (פעולה שהייתה מפסיקה את תשלום הסובסידיה באחת).

116. בשים לב לתוצאה אליה הגעתי אני רואה לנכון לדון בטענת ההתיישנות שנטענה לראשונה בסיכומי הנתבעים, ואף אילו זו היתה נטענת בהזדמנות הראשונה, היה מקום לדחותה.

117. **סוף דבר:**

א. אני דוחה את התביעה וקובעת כי לא הוכח הסכם מכר בשנת 99' ולא הוכח ההסכם המשלים להסכם המכר בשנת 2010.

ב. הזכויות במכסה היו ונתרו של הנתבעים, והם היו רשאים להפסיק את ההסדר הזמני שהוסכם עם המנוח, ולהשכיר את המכסה כרצונם. לפיכך, החל ממועד הגשת כתב התביעה זכאים הנתבעים לקבל לידיהם את מלוא דמי השכירות.

²² השיקולים של בית המשפט באכיפת חוזה בלתי חוקי, למרות אי החוקיות שדבקה בו פורטו בע"א 6667/10 **טנדלר נ' קוזניצקי** (12.9.12), תוך הדגשה, כי אין מדובר במסגרת נוקשה וכי "יש לאפשר לביהמ"ש גמישות בעשותו שימוש בשיקול דעתו.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

ג. מדמי השכירות יקוּזוּ הסכום החודשי ששולם ע"י התובעת בגין אותה התקופה, בהתאם להסכמות הזמניות. בניגוד לדרישת הנתבעים אין מקום להורות על השבת הסובסידיה שכן זו כבר נלקחה בחשבון בדמי השכירות. בהקשר זה הובהר לתובעת במהלך ניהול ההליך, כי לא תוכל לטעון שנעשה שימוש בדמי השכירות שהועברו לידיה במסגרת ההסכמות הזמניות.

ד. הצדדים יערכו תחשיב של הסכומים (דמי השכירות בקיזוז התשלום החודשי) והסכומים יועברו לנתבעים תוך 45 יום מהיום.

ה. בנוסף, הנתבעים יישאו בהוצאות שהוציאה התובעת (אם הוציאה), במהלך גידול המכסה בגין אותה התקופה (המכסה גודלה בלול של אחר). בהעדר הסכמה בעניין סכומים אלה, התובעת תוכל להגיש כל תביעה שתראה לנכון.

118. **שאלת ההוצאות:** בראי השיקולים שהותוו בפסיקה בעניין פסיקת שכר טרחה ריאלי, בשים לב לתוצאה, לאופן ניהול ההליך, לשיבות הרבות שהתקיימו, ובכללן חמש ישיבות הוכחות, אשר תועדו על גבי למעלה מ-100 עמודי פרוטוקול, במהלכם נשמעו עדים רבים ושני מומחים, היה מקום לחייב את התובעת בהוצאות נכבדות. יחד עם זאת נוכח משמעות מתן פסק הדין ההצהרתי וחובת ההשבה שנקבעה, אני רואה לנכון לקבוע סכום מופחת ומחייבת את התובעת בהוצאות משפט ובשכ"ט עו"ד בסכום כולל של 15,000 ₪, אשר ישולמו לנתבעים תוך 30 ימים מהיום שאם לא כן הסכום יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק.

119. **לסיכום,** לא אוכל שלא לציין כי מדובר במחלוקת עגומה בין אם ובתה, שעוצמתה הלכה וגברה עם ניהול ההליך, ואשר למרבה הצער, גרמה לפיצול בני המשפחה לשני מחנות ניצים. המתח בין הצדדים בבית המשפט באולם ומחוץ לאולם, אף הצריך היערכות מיוחדת של המשמר בדיונים השונים.

בית המשפט השקיע מאמצים להביא את הצדדים להסכמות, ולו מתוך החשש שלאחר כתיבת פסק הדין, יפחת הסיכוי לאיחוי הקרע. בהקשר זה, יוטעם, כי הצדדים היו חלוקים בכל סוגיה וסוגיה, למעט בהתייחס לרצונו של המנוח לשמור על אחדות המשפחה - רצון שעלה לכל אורך העדויות והודגש ע"י הצדדים.

כולי תקווה כי לאחר מתן פסק הדין, ישכילו הצדדים לפעול להשכנת שלום בין בני המשפחה, ובכך יקיימו אחר דבר המת.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

תמ"ש 48560-11-17 פלוגית נ' אלמונית ואח'

תיק חיצוני:

1

המזכירות תמציא לצדדים ותסגור את התיק.

2

פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

3

4

ניתן היום, י"ח חשוון תשפ"א, 05 נובמבר 2020, בהעדר הצדדים.

5

6

אביבית נחמיאס, שופטת